
GREAT Activity Cards

Kad me tic pi bulu adongo

(Mwaka 15-19)

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

The Republic of Uganda

Gurup me kad me tic man tye iye:

- Yat ame otucu kede mon pi lagoro nywal atyeni onyo goba
- Yat ame omwonyo pi gengo yac. Ateni onyo goba
- Nyonyo ame oketo iyi iwure obedo ateni ya goba (IUD)
- Opira ame otio kede me lagoro nywal ateni onyo goba
- Yat ame okwo ibad mon me lagoro nywal ateni onyo ba
- Yat ame omwonyo cutcut me gengo yac ame romo ngole atura ateni onyo goba
- Apeny me bedo icukul kede ikin paci
- Apeny me yero anyim wa ikin paci
- Icina me gengo yac
- Tuku goga me mato kongo iyo aber
- Miyo tam aber iyi akina owote
- Moko tam me rwate ibutu
- Myel kede wer me gwokere
- Bedo iwat aber iyee onyo pe iyee
- Apeny ame myero apeny ka adongo
- Tuku goga ikite me tyeko peko iyore aber
- Tuku ame nyutu ni kare adano oromo me rwate ibutu
- Mio tam ikom kite me dongo
- Coo kede mon yee onyo pe iyee
- Tuku me nywako tic
- Tuku ikom tic icoo kede dakko
- Bedo ituku goga (ceko) kede wer me cukul
- Icina me lagoro nywal kede ngeyo kare me yac
- Tuku ame nyutu kit ame kongo lucu kede tami

Yore me tic kede kad man

Kad me tic man obedo ngo?

Ikom kad acel acel tye iye ame bulu twero tic kede me cako nyamo lok karacel ikom bedo aromrom, yot kom kede gwokere. Tye jami apol apapat me atima ikad magi calo bala tuku, nyamo lok, laro lok, penyo tam alwak kede wer, myel medo kede tuku goga.

Nga ame romo tic kede kad magi?

Gurup abulu adongomwaka (15-19) romo tic kede kad me tic magi.

This has bullets in English and Acholi. Does this match English?

Kad ducu otwero tic kede igurup ame tye kede coo ducu, onyo gurup ame tye kede coo onyo mon. Ka tye coo onyo mon keken iyi gurup itwero cako gurup aryo ite mede kede tic anyim.

Nga ame twero bedo atela pi tic ame tye ikad magi?

Ka gurupi tye kede miti me tic kede kad acel ikom kad magi, myero inen ni iyero dano acel igurup me bedo atela. Myero pe opwony dano man, ento myero bed ngat atwero kwano gin ame tye ikom kad man kun bedo agonya me telo gurup itic. Gitic man bino kede gin ame cimo kit me telo gurup apa kun konyo kor atela iyubere pi tio tic aber.

Wan oromo tic kede kad man ikare mene?

Itwero tic kede kad magi icawa moro keken ame itye imito yomo yii gurup! Itwero timo tic ame tye ikad icawa me cokere wu me kare ducu onyo ikare me tic apirgi tego.

Oromo tic kede kad magi ning?

1. *Yer kadoro keken:* Kad magi otwero tic kede imoro keken. Iromo kwanyo kad man alubere kede miti ajo ame tye igurupi onyo kit ticoro keken ame imito wunu timo.
2. *Ngi yii kad man aber:* Dano ame oyero me telo tic myero ngi yii kad man aber ame pwoid pe ocako tic. Iwii kad ducu, ibino nwongo nying kad, nyig kop ame kad man bino lok iyeo (Yot kom, bedo aromrom gwokere onyo “bedo ateka”) kede kare ame ogeco ni tic man bino tero.
3. *Kwan jami me aluba:* Kad acel acel tye kede acaki mere ame myero atela kwan alongo bot jo me gurup ame pwod pe tic ocakere.
4. *Lubi kit ame ocoo kede ikad man:* Yore okene kobo ni “kwan man idwon alongo bot jo me gurup” ame nyutu ni atela myero kwan gin ame ocoo pi naca me wek jo me gurup ducu winy kite me cako tic. Yore okene bino penyo atela me timo jami acalo “giro lain piny kede yat” ame myero atela pe dok kwan alongo, ento myero mede ka anyim kede timo.
5. *Bed kede gurup me leyo tam:* Ka gurup dong otyeko tic oko, tye apeny okene me alea ame atela bino penyo gurrup me mio gi kero me mede leyo tam akwako tic man.
6. *Kwan kop Cego:* Iyo nge leyo tam, atela myero kwan alongo kop Cego akwako kad man.
7. *Peny jo me gurup me yee cikere:* Iyi agiki mere, atela bino kwano dul me cikere ikad man. Icikere man, mito ni ngat acel acel igurup myero kob gin acel ame rwate kede tico, ame dok gin bino cikkere me timo ikare me anyim.

Ngo me aluba bot atela me gurup

Kadi nwongo itela gurup con onyo man obedo tyen ni me acel, obedo aber me kwano tam magi ducu ame pwod pe icako tic.

- Wek jo me gurup en alok apol.
- Dii cunyi-ka ipenyo apeny ame tye ikad man, Miyi jo me gurup dakika moro anok me tamo kit agamere tye kede ite mio gi kare me gamo.
- Cukuru cuny me tic ka ipenyo apeny, cukuru cuny jo apol igurup me gamo ikaka ngat acel onyo jo aryo. Bed itam ocwiny me penyo bulu acoo medo kede bulu anyira me mio tamgi.
- Leng wangi anok eka ite bwonyo.
- Tic kede leb ayot-ka tye nyig lok iyi kad man ame jo me gurup pe twero niang, tute me mio gin niang imoro keken.
- Kop aber kede idwon alongo.
- Wek lok me leyo tam cung ikom apeny ducu ame tye iyi kad me tic magi.
- Wor ite pwoyo jo me gurup. Pe tye agam moro aber onyo arac ame lubere kede apeny ame tye iyi kad magi. Kad magi tye me yabo leyo tam ame dong cukuru cuny jo kun pe ngoli gi kop.
- Pe ilengere ileyo tam iyi akina jo me gurup; cukuru ka cuny jo me gurup wek olee gini tamgi apapat iyi akina gi.

Bed ame yii YOM KEDE KUC!

Yat ame otucu kede mon pi lagoro nywal atyeni onyo goba

Ngec bot atela: Nen kad me ateni me yat ame omwonyo pi gengo yac inge kad me tic pi ngec adwong.
Ka twere, lwong atic me yot kom me konyi ikit me tic kede kad man.

- 1 **Me acaki.** Kobi gurup me gure eka ite kwano man ooko alongo: *Tye yore apol me gengo yac. Tin obino tuku tuku ame pwonyo wa ikom acel me lagoro nywal ame obedo tucere kede yat me pico. Man obedo acek ame otucu ibad dako pi gengo yac. Yat ame otucu kede mon ni tye kwone apapat ento tin, obino lok ikom me dwete adek adek ame dang olwongo ni DMPA onyo DEPO. Pire tek me icoo kede dako ngeyo kite me tic kede me lagoro nywal.*
- 2 Kwan man ooko alongo: *ango ame ingeyo me gengo yac?*
Miyi otuku kare me tamo kede leo tam ikom agam gi.
- 3 Ka ame otyeko gini mio apapat, nyvak agam ame tye kan ame gin pe okobo kedgi. Yat amwonya; nyonyo ame oketo iyi awura (IUD); yat ame otucere kede atuca; opira acoo me gengo yac; roc bol me gengo yac; Yat ame okwoyo ibad; liro/tweyo opira pi gengo nywal; doto atin pi dwete abicel abongo mio cem more keken (LAM); yat ame omwonyo me gengo yac ame ongole atura; bedo kede ngec ikare ame itwero yac iye.
- 4 Yer kabedo aryo (me aporere acalo yen aryo), ame yii akina gi tye aromo mita 10. Kobi gurup ni kabede magi alwongo ni "ATENI" onyo en okene obedo "GOBA". "PE ANGEYO" abedo idyere.
- 5 Kwan gin me aluba ooko alongo: *Abino kwani kop ikom yat ame otucere kede me lagoro nywal. Ka itamo ni kop man obedo ateni, ngeci ikabedo ame otye alwongo ni "ATENI". Ka itamo ni kopi obedo goba, ngeci ikabedo ame otye alwongo ni "GOBA". Ka pe ingeyo, bed idyere kan. Ka ingweco ikabedo wu, abino penyo wu me kobi gurup pi ngo itamo ni kop man tye ateni onyo goba. Akwano agam ame tye ateni. Pe balo me pe bedo kede agam ateni. Tin wan ducu otye kan me pwonyere.*
- 6 Kwan jami me aluba iyii me 5 inwo me wek jo ducu niang aber.
- 7 Kwan kop me acel ibokci ipiny. Ka otuku ongeco ikabedo gi, kobi jo aryo ikabedo gi me kobo ngo omio gin tamo ni kopi tye ateni onyo goba. Miyi otuku kare me gamo apeny kede kare me lok.
- 8 Kwan agam me ateni ipiny kan ikopi.
- 9 Tii kede yore man pi kop okene ame pwod odong.

- Kop:** Me mio yat me pico tic pi gengo yac, atic me yot kom tucu kede dako iyonge dwete adek adek.
- Agam:** *Kop man tye ateni. Ame omaro tic kede yat me pico me lagoro nywal, DMPA, dako myero onen atic me yot kom inge dwete adek adek pi tucere kede yat man.*
- Kop:** Dako ame tye atucere kede yat me lagoro nywal, pe twero yac iyonge weko tic kede yat man.
- Agam:** *Kop man obedo goba. Dako twero tero kare aromo dwete 6-12 me yac iyonge weko tucere. Pe tye gin anyutu ni dako doko alur acalo adwogi me tic kede yat man.*
- Kop:** Yat me pico me lagoro nywal rac, tutwalere pi bulu ame pwod pe onywal.
- Agam:** *Kopi obedo goba. Yat me pico ni ber pi bulu, naka jo ame pwod pe kede otino.*
- Kop:** Yat me pico ni romo miyi giko tio two dwe.
- Agam:** *Kopi obedo aten. Mon ame tye atic kede yat me pico pola kare pe kelo tong gi ame mio gi giko tio two dwe gi ooko. Man pe kelo bal ikomi kede iyot komi.*
- Kop:** Yat me pico pe dwoko cak adako piny ka tye adot.
- Agam:** *Kop man obedo ateni. Yat me pico man pe dwoko cak adako piny dang pe kelo bal loro keken icak adako onyo iyot kom atin. Mon romo tic kede yat me pico man iyonge cabit 6 ka onywal.*

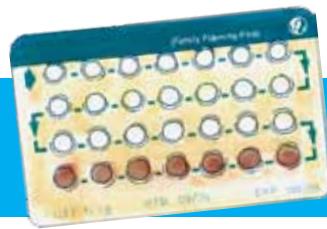
10 Leyo tam. Kobi gurup me gure eka ite penyo apeny magi. Miyi gi kare me nywako agam gi kede owote gi. Nen ni jo ducu tye atuku.

- Ngo ame ipwonyo anyen ikom tic kede me yat pico pi lagoro nywal?
- Ngo omio yin itamo ni pire tek pi coo atino KEDE mon atino me pwonyo kop ikom yat me lagoro nywal?
- Ngo ame yin itamo ni jo iyi akina paci tamо ikom yat me pico pi lagoro nywal? Itamo ni gin tye kede ngec ateni onyo ngec ame pe tye ateni?
- Kwene ame yin kede jo atino okene twero wot iye me nwongo yat pico kede yat okene me lagoro nywal?

11 Cego. Kwan man ooko alongo: *Mon apol kede jo onyomere maro tic kede yat me pico me lagoro nywal pien yat me pico pe mito poyo wic nino ducu calo yat anwonya, pe tye ngatoro ame romo kobo ni dako man tye atic kede yat me lagoro nywal. Ento, acalo yen ducu me lagoro nywal, adwogi me tic kede tye anok. Pire tek tutwal me lok kede atic me yot kom ikom okene ame coo, mon medo kede bulu romo tic kede me gengo yac.*

12 Cikere. Kwan man ooko alongo: *Wot igurup ite nwongo kabedo acel onyso dano acel ame iromon lok kede wek inwong ngec okene amako yat pico kede yat okene me lagoro nywal.*

Yat ame omwonyo pi gengo yac. Ateni onyo goba

Ngec bot atela: Nen kad me ateni me yat ame omwonyo pi gengo yac inge kad me tic pi ngec adwong. Ka itwero, lwong atic me yot kom me konyi tic kede kad man.

- 1 Me acaki.** Kobi jo gure kare acel ete kwano idwon alongo: *Tye yore apapat me gengo yac. Tin wan owot tuku tuku me wek oniang yore acel me lagoro nywal ame olwongo ni yat amwonya me lagoro nywal, onyo "yat amwonya. Yatono yin imwonyo nino kede nino me gengo yac. Ber tutwal pi coo kede mon me ngeyo yore me lgoro nywal.*
- 2** Kwan man idwon alongo: *Yore ango ame yin ingeyo me gengo yac?* Mii jo igurup dakika anok me tamo kede leyo agam gi.
- 3** Icel ame otyeko miyo yore apapat, nywak agam ame tye kan ame gin pe okobo. Yat amwonya; nyonyo ame oketo iyi awura (IUD); yat ame otucere kede atuca; opira acoo me gengo yac; opira amon me gengo yac; yat ame okwoyo ibad; liro/tweyo opera me gengo nywal; doto atin pi dwere abicel abongo miyo cem more keken (LAM); yat ame omwonyo me gengo yac ame ongole atura; bedo kede ngec me nywal.
- 4** Yer kabedo aryo (apor me yen aryo), ame romo bor wiye 10. Kobi gurup ni kabedo alwongo ni "ATENI" onyo en okene obedo "GOBA". "PE ANGEYO" abedo idyere.
- 5** Kwan gin me aluba okoo alongo: *Abino kwani wu kop ikom yat omwonyo me lagoro nywal. Ka itamo ni kop obedo ateni, ngeci ikabedo me "ATENI". Ka itamo ni kop obedo goba, ngeci ikabedo me "GOBA". Ka pe ingeyo, bed idyere kan. Ka ingeco ikabedo wu, abino penyo wu me kobo igurup pingo itamo ni kop tye ateni onyo goba. Akwani wu agam ame tye ateni eka nga me ogamo aber. Pe balo me pe bedo kede agam ateni. Tin wan ducu otye kan me pwonyere.*
- 6** Kwan dok cik me aluba iyore me 5 me wek jo ducu niang aber.
- 7** Kwan kop me acel ibokci ipingi. Ka otuku ongeco ikabedo gi, kobi jo aryo ikabedo gi me kobo ngo omiyo gin tamo ni kop tye ateni onyo goba. Mii otuku kare me gamo apeny kede kare me lok.
- 8** Kwan agam me ateni iping kan ikopi.
- 9** Nwo yore ame odong ikopi.

Kop: Dako myero mwony yati ka tye amito rwate kede icoo iyore me butu.

Agam: Agam me kop man obedo gobae. Dako myero mwony yati nino kede nino me wek pe yac. Yati tiyo ka imwonyo nino kede nino.

Kop: Ka itye imwonyo yat me lagoro nywal, alokaloka ite dwe ni pe bedo atye ento nwongo pe kelo bal.

Agam: Kop amn obedo ateni. Ka icako mwonyo yat me lagoro nywal, per ac me timo two dwe ni ikare moro keken iyi acaki dwere ame icako mwonyo iye yat. Ibin dong cako tiyo two dwe ni kare ikare, kun bedo anonok iyongeye.

Kop: Yat man me lagoro nywal bino kelo nywal ikom otino calo bala wic ame bedo bala bulok.

Agam: Kop man goba: Yat man me lagoro nywal pe kelo peko ikom atin onyo torere.

Kop: Yat me lagoro nywal man bino miyi bedo alur.

Agam: Kop man gob: Teki dako oweko mwonyo yat man me lagoro nywal, nwo en dong twero yac.

Kop: Yat man me lagoro nywali ber me bulu mwongyo.

Agam: Kop man obedo ateni. Mon atino aromo million apol dong otio kede yat man me lagoro nywal pi mwaki akato 30 oko kun dang opimo kato yen okene ni oko. Iyi ateni, okwano ote nwongo ni yatman me lagoro nywali twero konyo mon inwongo kwone kanca okene.

10

Leyo tam. Mi gurup gure ite penyo apeny magi. Mii gi kare me leyo tamte miyo agam iy akina apeny acel acel. Myero inen ni jo ducu tye atuku.

- Ngo anyen ame inwongo alubere kede yat amwonya man me lagoro nywal?
- Pingo omio itamo ni pre tek me coo KEDE mon ducu nwongo ngac amako yen me lagoro nywal?
- Itamo ni jo me yi pacu wu tamo ngo ikom yat amwonya me lagoro nywal? Otye gini kede ngec aber ked ya ngec arac?
- Ka kwene ame yin medo kede jo atino okene twero nwongo ngec akwako yat amwonya me lagoro nywal medo kede yore okene me lagoro nywal?

11

Cego. Kwan man alongo: Mon apol kede jo ame onyomere maro yat amwonya me lagoro nywal pien konyo me gengo yac medo kede kwone kanca okene. Kwone yen me lagoro nywal okene konyo me dwoko ping remo ame nwongo olungere, two remo kede konyo me miyo komi bedo anwonya. Gin ame twer bedo atek en aye me miyo wii poyo mwonyo yat nino inino kede me poyo kare ikare me nwongo yati. Ka dako okeng omwonyo yatere me lagoro nywal, nwo en tye kede kero me yac. Acalo bala yore okene me lagoro nywai, en twero yeli. Pire tek me leyo kede atic me yot kom yore okene ame coo kede mon medo kede bulu twero tic kede me lagoro yac.

12

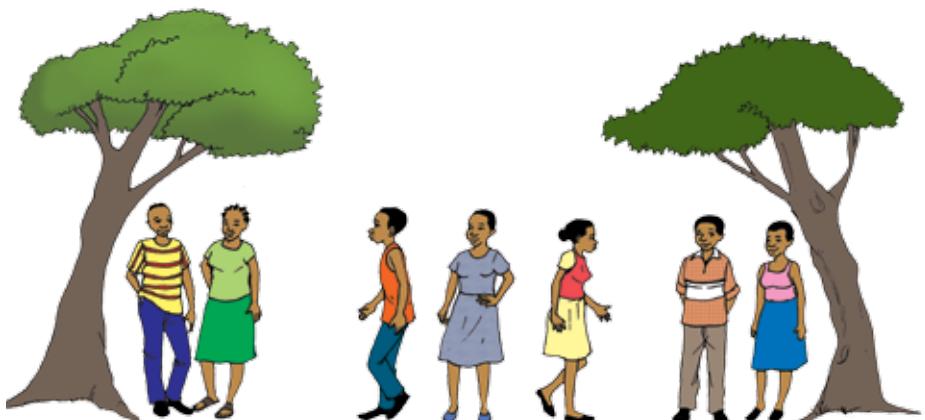
Cikere. Kwan man alongo: Wot iyi gurup ite kobo nying kabedo acel onyo dano acel ame itwero lok kede pi nwongo ngec apol akwako yat anwonya me lagoro nywal medo kede yore okene me lagoro nywal.

Nyonyo ame oketo iyi iwure obedo ateni ya goba (IUD)

Ngec bot atela: Nen kad me ateni me yat ame omwonyo pi gengo yac inge kad me tic pi ngec adwong.
Ka twere, lwong atic me yot kom me konyi ikit metic kede kad man.

- 1 Me acaki.** Kobi gurup me gure karacel ete kwano man ooko idwon alongo: *Tye yore apol me lagoro nywal. Wan tin obino tuku tuku ame akonyo wa me nyango atut kop ikom nyonyo ame oketo iyi awura adako pi lagoro nywal. Nyonyo ni cal kede Tni oketo iyi awura adako ka dong oketo ooko, dako twero winyo ento gengo yac pi mwaki aromo 12. Pire tek me dako kede coo ducu me nwongo ngec me lagoro nywal.*
- 2** Kwan man ooko idwon alongo: *ango ame yin inge yeo me gengo yac?*
Miyi gurup dakika anoknok me tamo kede leo tamgi iyi agam gi.
- 3** Ka dong gin otyeko mio apapat, lee kedgi ame oryeo piny kan ame gin pe okobo. Yat anwonya, nyonyo ame oketo iwura, yat me pico, roc bol kede opira me mon, yat ame okwoo ibad mon, ngedo ler acoo/mon, doto atin kede cak kor kiken pi dwete 6 iyonge nywal, yat ame inwongo cutcut iyonge ribere kede icoo ibutu bedo ame inge yeo kare ame itwero yac iye.
- 4** Yer kabedo aryo (aporere yen aryo), ame yii akina mere tye mita 10. Kobi gurup ni kabedo acel alwongo ni "ATENI" en okene obedo "GOBA". "PE ANGEYO" abedo dyeremere.
- 5** Kwan jami me aluba magi ooko alongo: *Abino kwani wu kop ikom yat omwonyo me lagoro nywal. Ka itamo ni kopi obedo ateni, ngweci ikabedo ame otye alwongoni "ATENI". Ka itamo ni kopi obedo goba, ngweci ikabedo ame otye alwongoni "GOBA". Ka pe inge yeo, bed idyere kan. Ka ingweco ikabedo wu, abino penyo wu me kobi igurup pi ngo itamo ni kopi tye ateni onyo goba. Akwani wu agam ame tye ateni eka ote neno ngagi ame ogamo aber. Pe balo me pe bedo kede agam ateni. Tin wan ducu otye kan me pwonyere.*
- 6** Kwan dok jami me aluba i me 5 inwo me wek jo ducu niang aber.
- 7** Kwan kop me acel ibokci ipiny. Ka otuku ongweco ikabedo gi, kobi jo aryo ikabedo gi me kobo ngo omio gin tamo ni kopi tye ateni onyo goba. Miyi otuku kare me gamo apeny kede cukuro cuny me lok.
- 8** Kwan agam ateni ame tye
ite kop man.
- 9** Tii kede man pi kop okene
ame pwod odong.

- Kop:** Nyonyo ame oketo iyi awura ni obedo opore towal me gengo yac.
- Agam:** *Kop man tye ateni. Nyonyo ame oketo iyi awura ni obedo opore tutwal dok ame rii pi gengo yac. Tio aber loo roc bol, yat amwonya kede me pico. Ka dong oketo ooko, twero bedo iyi iwura pi mwaka aromo 12. Atic me yot kom twero kwanyo Nyonyo man ooko ka dako tye amito nywal. Ka okwanyo Nyonyo man ooko, dako twero yac oko cutu cutu.*
- Kop:** Man me lagoro nywali myero mon ame kong onywali keken en ame tii kede.
- Agam:** *Kop man obedo goba. Dako moro keken, tidi onyo otii, onywali onyo pe onywali twero tic kede aber kede nyonyo man ame orwako iyi iwura pi lagoro nywali onyo gengo yac.*
- Kop:** Nyonyo man me gengo yaci romo wot ikom dako, I tawo mere onyo adam mere.
- Agam:** *Kop man obedo goba. Pe tye yo moro keken ame ya iyi iwura ame woto kanoro keken me kom dano nikwanyo ka atic me yot kom okwanyo. Ka okatu ooko, ya ikom me mon. Nyonyo me lagoro nywali pe maro katu ooko.*
- Kop:** Nyonyo man me gengo yaci twero cobo kom icoo icawa me butu.
- Agam:** *Kop man obedo goba. Nyonyo man pe gudu kom dano icawa me rwate ibutu.*
- Kop:** Nyonyo man twero poto ooko icawa me tuku.
- Agam:** *Kop man obedo goba. Teki dong oketo Nyonyo man ooko, bedo kunu naka ka atic me yot kom aye okwanyo.*

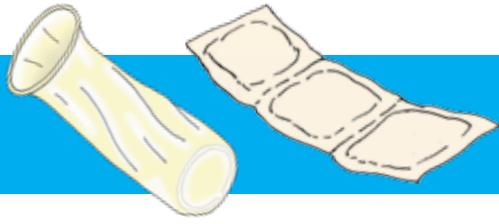
10 Leyo tam. Mi gurup gure ite penyo apeny magi. Miyi gi kare me leo tam ite mio agam iyakina apeny acel acel. Myero inen ni jo ducu tye atuku.

- Ngo anyen ame inwongo alubere kede nyonyo ame oketo iyi iwura me lagoro nywali?
- Pi ngo omio itamo ni pire tek me coo KEDE mon atino ducu me nwongo ngec amako me lagoro nywali?
- Itamo ni jo me yii akina paci wu tamo ngo ikom nyonyo ame oketo iyi iwura me lagoro nywali? Otye gini kede ngec aber kede ayanyore ngec arac?
- Kwene ame yin kede jo atino okene twero wot iye pi nwongo ngec akwako nyonyo ame oketo iyi iwura me lagoro nywali medo kede okene me lagoro nywali?

11 Cego. Kwan man ooko alongo: *Pol amon kede anyomere maro tic kede nyonyo man ame oketo iyi iwura me gengo yac pien ber tutwl me gengo yac, rii pi kare alac kede pe yelo ngat ame atye atic kede teki dong oketo ooko. Pe tye gin amyero ipoyo nino inino bala me yat amwonya ento dako ngeyo ni itye tic kede me gengo yac. Acala bala okene me gengo yac, man twero bedo kede adwogi mere. Pire tek me lok kede atic me yot kom akwako ame mon kede coo medo kede bulu twero tic kede pi gengo yac.*

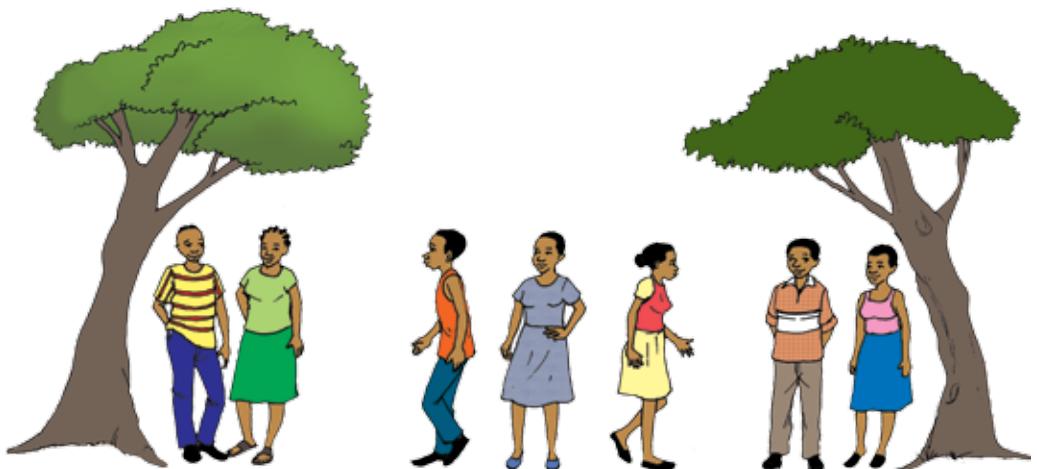
12 Cikere. Kwan man ooko alongo: *Wot iyi gurup ite kobo nyng kabedo acel onyo dano acel ame otwero lok kede pi nwongo ngec apol nyonyo ame oketo iyi iwura me lagoro nywali pi lagoro nywali medo ked okene me lagoro nywali.*

Opira ame otio kede me lagoro nywal ateni onyo goba

Ngec bot atela: Nen kad me ateni me yat ame omwonyo pi gengo yac inge kad me tic pi ngec adwong.
Ka twere, lwong atic me yot kom me konyi ikit metic kede kad man.

- 1 Me acaki.** Kobi jo gure karacel ite kwano idwon alongo: *Tye apol apapat me gengo yac. Wan tin obino tuku tuku ame pwonyo wa ikom roc bol me ribere ibutu acoo kede mon. pire tek tutwal me jo ducu icoo kede dako me bedo ked ngec ikom kite me lagoro nywal.*
- 2** Kwan man ooko idwon alongo: *ango ame yin ingeyo me gengo yac?*
Miyi gurup dakika anoknok me tamo kede leo tamgi iyi agam gi.
- 3** Ka dong gin otyeko mio apapat, lee kedji ame oryeo piny kan ame gin pe okobo. Yat anwonya, nyonyo ame oketo iwura, yat me pico, roc bol kede opira me mon, yat ame okwoo ibad mon, ngedo ler acoo/mon, doto atin kede cak kor kiken pi dwete 6 iyonge nywal, yat ame inwongo cutcut iyonge ribere kede icoo i me butu bedo ame ingeyo kare ame itwero yac iye.
- 4** Yer kabedo aryo (aporere yen aryo), ame yii akina mere tye mita 10. Kobi gurup ni kabedo acel alwongo ni "ATENI" en okene obedo "GOBA". "PE ANGEYO" abedo dyeremere.
- 5** Kwan jami me aluba magi ooko alongo: *Abino kwani wu kop ikom yat omwonyo me lagoro nywal. Ka itamo ni kopi obedo ateni, ngweci ikabedo ame otye alwongoni "ATENI". Ka itamo ni kopi obedo goba, ngweci ikabedo ame otye alwongoni "GOBA". Ka pe ingeyo, bed idyere kan. Ka ingweco ikabedo wu, abino penyo wu me kobi igurup pi ngo itamo ni kopi tye ateni onyo goba. Akwani wu agam ame tye ateni eka ote neno ngagi ame ogamo aber. Pe balo me pe bedo kede agam ateni. Tin wan ducu otye kan me pwonyere.*
- 6** Kwan dok jami me aluba iyore me 5 inwo me wek jo ducu niang aber.
- 7** Kwan kop me acel ibokci ipiny. Ka otuku ongweco ikabedo gi, kobi jo aryo ikabedo gi me kobo ngo omio gin tamo ni kopi tye ateni onyo goba. Miyi otuku kare me gamo apeny kede cukuro cuny me lok.
- 8** Kwan agam me ateni ipiny kan ikopi.
- 9** Tii kede man pi kop okene ame pwod odong.

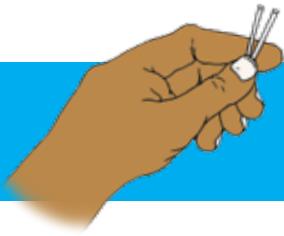
- Kop** Roc bol acoo kede opira mon ducu gengo yac kede twoye ame kobo yoreiyore me rwate ibutu acalo, kudi me two jonyo.
- Agam: *Kop man obedo ateni. Roc bol keken en obedo acel me gengo yac kede twoye ame kobo i me ribere ibutu bala kudi me two jonyo.*
- Kop** Icoo romo ruku roc bol aryo onyo adek awange acel me medo rwom me gwokere malo.
- Agam: *Kop man obedo goba. Roc bol romo yec ka ame idodo ikom awotere. Myero itii kede roc bol acel keken ikare ducu me rwate ibutu.*
- Kop** Opiraa mon medo kede roc bol coo oromo tic kede awange acel me medo rwom me gwokere malo.
- Agam: *Kop man obedo goba. Roc bol coo kede mega mon myero pe otii kede awange acel. Man romo kelo lyeto te mio yec oko.*
- Kop:** Opira amon tye aber tutwal.
- Agam: *Agam man obedo ateni. Opira amon borere rom aroma imeg acoo ento lac. Tye aber ame donyo ikom me mon. Opira amon tye ame oyiko aber ame romo donyo ikom dako moro keken kede ikom me icoo moro keken. Opira magi pe romo rweny iyi ikom dano.*

10 Leyo tam. Miyi gurup gure ite penyo apeny magi. Miyi gi kare me leo tam ite mio agam iyakina apeny acel acel. Myero inen ni jo ducu tye atuku.

- Ngo anyen ame ipwonyo ikom roc bol acoo kede opira amon?
- Pi ngo omio itamo ni pire tek me coo KEDE mon atino ducu nwongo ngec ikom yore me gengo yac?
- Yin itamo ni jo ipaci wu tye kede tam ango ikom roc bol me gengo yac? Tye gini kede ngec aber ayanyo en arac?
- Ka kwene ame yin medo kede jo atino okene twero wot iye me gamo roc bol onyo me nwongo ngec akwako roc bol me gengo yac?

11 Cego. Kwan man ooko alongo: *Coo kede mon maro tic kede roc bol pien pe kelo adwogi moro arac ikomi, kede gin otweru nwongo kanoro ducu. Opira amon myero oket ooko con dang pe balo rwate i me butu. Mon maro pien mio gi kare me tic kede dang otweru tic kede abongo neno atic me yot kom. Pol ajo onyomere tye kede peko itic kede roc bol, Tic kede okene me lagoro nywal calo bala yat me pico, yat me amwonya, kede tic roc bol maro bedo aber tutwal me gengo yac medo kede two ame kobo i me mit iyi akina jo onyomere.*

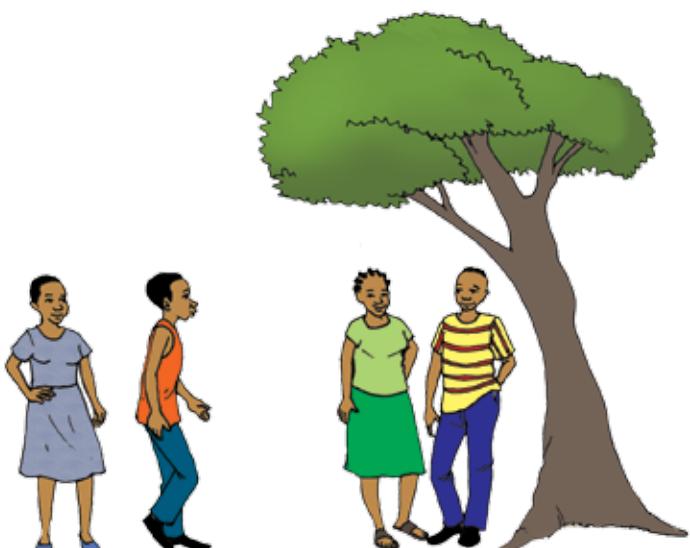
12 Cikere. Kwan man alongo: *Wot iyi gurup ite kobo nyung kabedo acel onyo dano acel ame twero lok kede pi nwongo ngec apol akwako opira acoo kede amon medo kede okene me gengo yac.*

Yat ame okwo ibad mon me lagoro nywal ateni onyo ba

Ngec bot atela: Nen kad me ateni me yat ame omwonyo pi gengo yac inge kad me tic pi ngec adwong. Ka twere, lwong atic me yot kom me konyi ikit metic kede kad man.

- 1 Me acaki.** Kobi jo gure karacel ite kwano idwon alongo: *Tye apol apapat me gengo yac. Wan tin obino tuku tuku ame pwonyo wa ikom yat ame okwo ibad mon pi lagoro nywal. pire tek tutwal me jo ducu icoo kede dako me bedo ked ngec ikom kite me lagoro nywal.*
- 2** Kwan man ooko idwon alongo: *ango ame yin ingeyo me gengo yac?*
Miyi gurup dakika anoknok me tamo kede leo tamgi iyi agam gi.
- 3** Ka dong gin otyeko mio apapat, lee kedgi ame oryeo piny kan ame gin pe okobo. Yat anwonya, nyonyo ame oketo iwura, yat me pico, roc bol kede opira me mon, yat ame okwoo ibad mon, ngedo ler acoo/mon, doto atin kede cak kor kiken pi dwete 6 iyonge nywal, yat ame inwongo cutcut iyonge ribere kede icoo i me butu bedo ame ingeyo kare ame itwero yac iye.
- 4** Yer kabedo aryo (aporere yen aryo), ame yii akina mere tye mita 10. Kobi gurup ni kabedo acel alwongo ni "ATENI" en okene obedo "GOBA". "PE ANGEYO" abedo dyeremere.
- 5** Kwan jami me aluba magi ooko alongo: *Abino kwani wu kop ikom yat omwonyo me lagoro nywal. Ka itamo ni kopi obedo ateni, ngweci ikabedo ame otye alwongoni "ATENI". Ka itamo ni kopi obedo goba, ngweci ikabedo ame otye alwongoni "GOBA". Ka pe ingeyo, bed idyere kan. Ka ingweco ikabedo wu, abino penyo wu me kobi igurup pi ngo itamo ni kopi tye ateni onyo goba. Akwani wu agam ame tye ateni eka ote neno ngagi ame ogamo aber. Pe balo me pe bedo kede agam ateni. Tin wan ducu otye kan me pwonyere.*
- 6** Kwan dok jami me aluba i me 5 inwo me wek jo ducu niang aber.
- 7** Kwan kop me acel ibokci ipiny. Ka otuku ongweco ikabedo gi, kobi jo aryo ikabedo gi me kobo ngo omio gin tamo ni kopi tye ateni onyo goba. Miyi otuku kare me gamo apeny kede cukuro cuny me lok.
- 8** Kwan agam me ateni ipiny kan ikopi.
- 9** Tii kede man pi kop okene ame pwod odong.

- Kop:** Bulu myero pe tii kede yat ame okwo ibad mon me lagoro nywal.
- Agam: *Kop man obedo goba. Yat ame okwo ibad moni tye aber pi bulu, medo kede jo ame dong onywal kede jo ame pwod pe onywal.*
- Kop:** Yat ame okwo ibad tye yat aber iyi akina okene me gengo nywal.
- Agam: *Kop man obedo ateni. Yat okwo ibad tio aber tutwal. Tio aber loyo yat me amwonya, yat me pico kede roc bol acoo kede opira amon me gengo yac.*
- Kop:** Mon romo yac oko iyonge juku tic kede yat ame okwo ibad.
- Agam: *Agam man obedo ateni. Iyonge kwanyo yat man ooko ibad, dako romo yac ame pe otero kare apol.*
- Kop:** Yat ame okwo ibad mio atin bedo angwalo.
- Agam: *kop man obedo goba. Ka dako yac ame tye atic kede yat ame okwo ibad, peko moro bedo ape ikom atin.*
- Kop:** Yat ame okwo ibad romo wot ikom dako onyo romo ya oko ibad dako.
- Agam: *Kop man obedo goba. Yat ame okwo ibad pe ya ikan okwo iye nikwanyo ka atic me yot kom en okwanyo. Kare ame gin man romo cakere me katu kede ooko obedo ka oketo arac.ka man otime, dako myero nen atic me yot kom eka te tic kede okene me lagoro nywal.*

10 Leyo tam. Miyi gurup gure ite penyo apeny magi. Miyi gi kare me leo tam ite mio agam iyakina apeny acel acel. Myero inen ni jo ducu tye atuku.

- Ngo anyen ame ipwonyo ame okwo ibad mon me gengo yac?
- Pi ngo omio itamo ni pire tek me coo KEDE mon atino ducu nwongo ngec ikom me gengo yac?
- Yin itamo ni jo ipaci wu tamo ngo ikom yat ame okwo ibad mon me lagoro nywal? Tye gini kede ngec abere ayanyo en arac?
- Ka kwene ame yin kede jo atino okene twero nwongo ngec akwako yat ame okwo ibad mon me lagoro nywal medo kede okene me lagoro nywal?

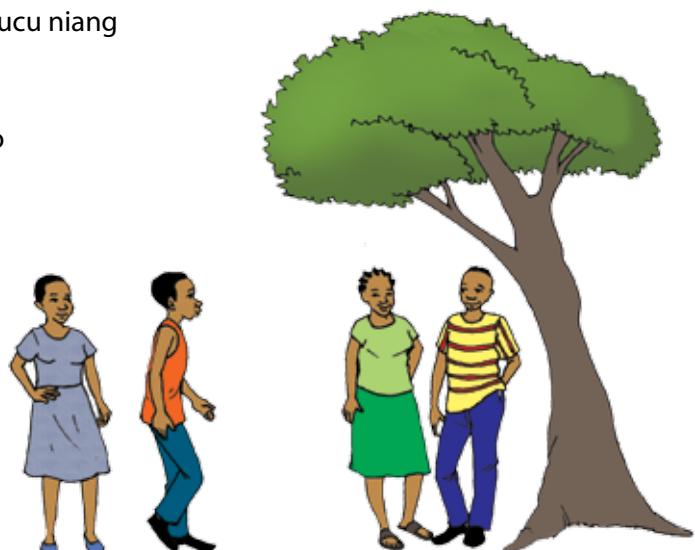
11 Cego. Kwan man ooko idwon alongo: *Pola mon kede jo onyomere maro tic kede yat me akwoa ibad pien ka ame dong otyeko keto, pe dong mito ginoro okene, obedo ame rii, kede pe balo mita ribere ibutu. Acalo ducu me lagoro nywal, ame romo bedo kede adwogi mere. Pire tek me lok kede atic me yot kom ikom ame coo kede mon, medo kede bulu, me bedo kede ngec me lagoro nywal.*

12 Cikere. Kwan man alongo: *Wot iyi gurup ite kobo nyinying kabedo acel onyo dano acel ame twero lok kede pi nwongo ngec apol akwako yat ame okwo ibad kede okene me gengo yac.*

Yat ame omwonyo cutcut me gengo yac ame romo ngole atura ateni onyo goba

Ngec bot atela: Nen kad me ateni me yat ame omwonyo pi gengo yac inge kad me tic pi ngec adwong.
Ka twere, lwong atic me yot kom me konyi ikit metic kede kad man.

- 1 Me acaki.** Kobi jo gure karachel ite kwano idwon alongo: *Tye apol apapat me gengo yac. Wan tin obino tuku tuku ame pwonyo wa ikom yat ame omwonyo cutcut me gengo yac ame romo nole atura pi lagoro nywal. pire tek tutwal me jo ducu icoo kede dako me bedo ked ngec ikom kite me lagoro nywal.*
- 2** Kwan man ooko idwon alongo: *Ango ame yin ingeyo me gengo yac?*
Miyi gurup dakika anoknok me tamo kede leo tamgi iyi agam gi.
- 3** Ka dong gin otyeko mio apapat, lee kedji ame oryeo piny kan ame gin pe okobo. Yat anwonya, nyonyo ame oketo iwura, yat me pico, roc bol kede opira me mon, yat ame okwoo ibad mon, ngedo ler acoo/mon, doto atin kede cak kor kiken pi dwete 6 iyonge nywal, yat ame inwongo cutcut iyonge ribere kede icoo i me butu bedo ame ingeyo kare ame itwero yac iye.
- 4** Yer kabedo aryo (aporere yen aryo), ame yii akina mere tye mita 10. Kobi gurup ni kabedo acel alwongo ni "ATENI" en okene obedo "GOBA". "PE ANGEYO" abedo dyeremere.
- 5** Kwan jami me aluba magi ooko alongo: *Abino kwani wu kop ikom yat omwonyo me lagoro nywal. Ka itamo ni kopi obedo ateni, ngweci ikabedo ame otye alwongoni "ATENI". Ka itamo ni kopi obedo goba, ngweci ikabedo ame otye alwongoni "GOBA". Ka pe ingeyo, bed idyere kan. Ka ingweco ikabedo wu, abino penyo wu me kobi igurup pi ngo itamo ni kopi tye ateni onyo goba. Akwani wu agam ame tye ateni eka ote neno ngagi ame ogamo aber. Pe balo me pe bedo kede agam ateni. Tin wan ducu otye kan me pwonyere.*
- 6** Kwan dok jami me aluba i me 5 inwo me wek jo ducu niang aber.
- 7** Kwan kop me acel ibokci ipiny. Ka otuku ongweco ikabedo gi, kobi jo aryo ikabedo gi me kobo ngo omio gin tamo ni kopi tye ateni onyo goba. Miyi otuku kare me gamo apeny kede cukuro cuny me lok.
- 8** Kwan agam me ateni ipiny kan ikopi.
- 9** Tii kede man pi kop okene ame pwod odong.

- Kop:** Yat ame mon mwonyo cutucutu iyonge rwate kede icoo ibutu bino onyo yi dako ooko ka en omwonyo ame en dong oyac ooko.
- Agam:** *Kop man obedo goba. Yat man me amwonya ni gengo tong dako me rwate kede kwir icoo iyonge rwate i me butu. Ka dako dong oyac ooko yat man pe bino juku yac kede dang pe bino kelo peko moro keken ikom atin.*
- Kop:** Yat man myero omwonyo cutucutu iyonge rwate kede icoo ibutu abongo tic kede roc bol me wek te tic aber.
- Agam:** *Kop man obedo ateni. Teki omwonyo yat man oyoyot iyonge rwate kede icoo i me butu, yat man tio oyoyot pi gengo yac. Onwongo ni yat man gengo yac naka pi nino aromo 5 iyonge rwate kede icoo i me butu.*
- Kop:** Mwonyo yat man pi gengo yac bin mio dako twoye pi nino moro anok.
- Agam:** *Kop man obedo ateni. Yat man ame omwonyo cutucutu iyonge rwate ibutu pi gengo yaci ikare okene mio cuny dako lemo, wiee wiro kede dang icawa okene ngokere. Remo dang twero oony ikome me monere pi cabit acel iyonge mwonyo yat man.*
- Kop:** Yat ame omwonyo cutucutu iyonge rwate kede icoo ibutu bino mio mon timere ame pe ber medo kede rwate icoo apol apola i me butu.
- Agam:** *Kop man obedo goba. Onwongo ni bedo kede yat man me amwonya pi gengo yaci pe kelo alokaloka ikite ajoo. Ento mio mon kare okene me gengo yac ka nwongo orwate gini ibutu abongo gengere (tic abongo opira).*
- Kop:** Yat ame omwonyo pi gengo yac ibutu ni pe opore pi bulu.
- Agam:** *Kop man obedo goba. Yat me gengo yaci, opore pi mon ducu kun bulu dang nwongo tye iye.*
- Kop:** Mon pe myero tii kede yat man ame omwonyo cutucutu iyonge rwate kede icoo ibutu abongo gengere ni tyen akato acel oko iyi mwaka acel.
- Agam:** *Kop man obedo goba. Yat man otwero tic kede kitoro keken ame dako tye amito pi gengo yac iyonge rwate kede icoo ibutu abongo gengere. Kadi bed ni okene bala yat amwonya me dikdik, yat me pico, en ame oketo iyi iwure adako otio kede kare ikare pigengo yac (ka otio kede i aber ame Peru irwate kede icoo ibutu).*

10 Leyo tam. Miyi gurup gure ite penyo apeny magi. Miyi gi kare me leyo tam ite mio agam iyakina apeny acel acel. Myero inen ni jo ducu tye atuku.

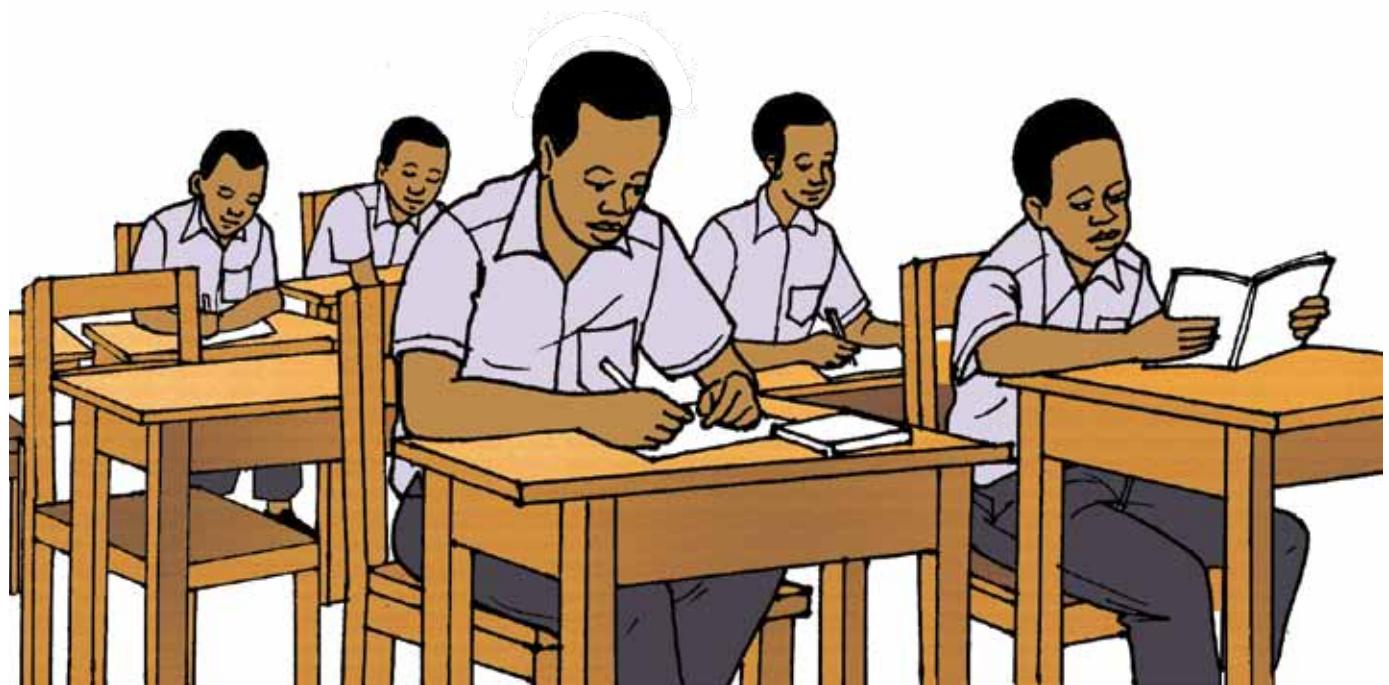
- Ngo anyen ame ikwano ikom yat ame omwonyo cutcut me gengo yac ongole atura?
- Pi ngo omio itamo ni pire tek me coo KEDE mon atino ducu nwongo ngec ikom me gengo yac?
- Yin itamo ni jo ipaci wu tamo ngo ikom yat ame yat ame omwonyo cutcut iyonge rwate kede icoo ibutu? Tye gini kede ngec abere ayanyo en arac?
- Kwene ame yin kede jo atino okene twero nwongo ngec akwako yat ame okwo ibad mon me lagoro nywal medo kede okene me lagoro nywal?

11 Cego. Kwan man ooko idwon alongo: *Yat ame omwonyo cutcut iyonge rwate ibutu mio mon bedo kede kare okene me gengo yac. Pire tek me ngeyo kwene ame itwero nwongo yat man iye me wek ite tic kede cutcut iyonge rwate iyore me butu. Medo kede ka roc bol oyec onyo owote odong ooko iyii dako. Pola jo maro bedo kede yat man icingi ka ame gin tio kede me gengo yac pe otio. Pire tek me lok kede atic me yot kom akwako yore me gengo yac.*

12 Cikere. Wot iyi akina gurup ite kobo nyng kabedo acel onyo dano acel ame itwero lok kede pi nwongo ngec apol ikom yat ame omwonyo cutcut iyonge rwate kede icoo ibutu medo kede okene me gengo yac.

Apeny me bedo icukul kede ikin paci

- 1 Me acaki.** Kobi gurup gure ite kwano man idwon alongo: *Tin wan owot lok ikom tic apapat ame coo kede mon romo tio.*
- 2** Pok yii gurup atitino ame ijo adek onyo angwen (3-4).
- 3** Kwan jami me aluba man ooko idwon alongo: *Ikaro okato angec, onwongo tye ticoro ame coo keken en ame tio kede en okene amon en ame tio. Aporere, yin pe ibino nwongo dako moro tye acato wil atitidi onyo icoo ame tye agwoko otino. Aman, jami olokere apapat dang man dong tye abedo ateni. Tin amito ni iwot iyi akina paci ite nwongo jo abic ame yee ni mon twero cato wil atitino kede coo romo gwoko otino. Nen ka iromon nwongo coo kede mon, jo atino kede jo adongo ame yee kop man. Peny gi pi ngo gin tamo amano. Dwog wunu iyi dakika 20 kadi bed bala pe inwongo jo abic ducu.*
- 4** Nwo kwano jami me aluba iyore me 3 wek jo niang aber.
- 5** Wek jo ducu woti iyi akina paci eka ite poyo wii gi me dwogo cen inge dakika 20.
- 6** Ka gin dong odwogo, kobi gi me gure iyi gurup.
- 7** Peny jo igurupe me kobo gin ango ame gin opwonyo. Tem atek me mio otuku ducu me kobo nga ame gin oloko kede ngo ame jo okobo ikom coo kede mon ape tye atio tic me pacu gi.

8

Leyo tam. TeKa dong gin ducu otye, peny apeny magi. Miyi gurup cawa me tamo kede laro agam gi. Tem iteki me nene ni coo kede mon ducu odok iye apeny magi.

- Yin iwinyo ni ngo ikom agam ame inwongo ibot lwak ipaci akwako ka dako twero cato wil atitino onyo icoo romo gwoko otino?
- Onyo inwongo wunu apokapoka iyi akina gin ame mon kede coo okobo?
- Onyo inwongo wunu apokapoka iyi akina gin ame jo atino kede jo adongo okobo?
- Ingeyo jo moro iyi akina paci wu ame tio tic ame pe paro ni man obedo tic icoo onyo dako?
- Ngo ame yin itamo ni twero mio bedo aber me coo kede mon tio tic coro keken ame nwongo gin tye amito tio, kadi acalo bala tic me tekwaro ame bedo mega coo onyo mon?

9

Cego. Kwan man ooko idwon alongo: *Kare dong olokere ooko. Aman dong mon tio pola tic ame yam coo keken en ame tio kede coo dong aman, tio pola tic ame yam mon keken en onwongo tio. Gin pwod otye kede wat aber, kuc, kede yot kom ipaci gi. Acalo yin itamo pi anyimi, poyo ni myero pe imiyi lewic maki ni pien ibedo icoo onyo dako.*

10

Cikere. Kwan man ooko idwon alongo: *Wot iyi akina gurup ite kobo tic ango ame yin itye imito tio ikare me anyim.*

Apeny me yero anyim wa ikin paci

- 1** **Me acaki.** Kobi gurup me gure ite kwano man idwon alongo: *Tin wan obino lok ikom kwone tic apapat ame mon kede coo ducu twero timo.*
- 2** Pok yi gurp atino kun jo bedo iyi aromo 3-4.
- 3** Kwan jami me aluba man idwon alongo: *Ikare okato, nwo tye tic okene ame coo keken en aye tiyo kede tic okene me mon keken en na tiyo. Cala bala, nwo pe inwongo dako moro keken ame tiyo biacara, onyo icoo moro ame gwoko otino. Ento ikare ni, jami olekere okoo dang jo dong tye aye. Tin amiti ni iwot wunu icalo ite nwongo wunu jo abic ame yee ni mon twero tiyo kede ni coo twero otinon. Nen ka itwero nwongo wunu coo kede mon, jo atino kede jo adong, ame yee ni man obedo gin aber. Peny gi ngo omio gin otamo kiti, dwok wunu iyi dakika 20 kadi pe inwong wunu jo abic.*
- 4** Nwo kwano yore ame 3 me wek jo ducu niang aber.
- 5** Mii otuku wot icalo kun ipoyo wii me dwogo iyi dakika 20.
- 6** Ka gin odwogo, mii gi gure agura.
- 7** Mii gurup kobi gin ame gin onwongo. Myero inen ni otuku okobi jo mene ame gin oloko ked gi kede ngo ame jo okobo ikom coo kede mon tiyo tic ame pe obedo me te kwaro.

8

Leyo tam. Ka gin ducu otyeko, peny apeny magi. Mii otuku kare me tamo kede leyo tam iyi agam gi ni. Myero inen ni coo kede mon ducu ogamo apeny magi.

- Iwinyo ningi ikom agam ame jo omio wu iyi akina paci akwako ka mon twero timo biacara atitino onyo ka coo twero gwoko otino?
- Onwongo apokapoka tye ikin gin amon okobo kede coo okobo?
- Nwongo apokapoka tye ikin gin ame jo atino okobo kede gin ame jo okobo?
- Ingeyo jo ame tye iyi akina paci wu ame tiyo tic kun pe opore pi icoo onyo dako?
- Ngo ame itamo ni twero bedo aber pi coo kede mon me timo tic moro keken ame gin omito, kadi bed bala tico nwongo con obedo mege mon onyo coo keken?

9

Cego. Kwan man idwon alongo: *Kare ollokere okoo. Aman mon timo tic apol ame yam coo keken en anwongo timo kede coo twero tiyo tic apol ame nwongo mon keken en atiy ikare okato angec. Gin pwod tye kede wat aber kede kuc medo kede paci ame tye kede kwo aber. Ka itamo pi anyim mi poyo ni, pe myero iyer ni yin ibedo icoo onyo dako.*

10

Cikere. Kwan man idwon alongo: *Be iyi akina jo ogure itee kobo tic ango ame yin imito timo iyi anyim.*

Icina me gengo yac

1 Me acaki. Miyi gurup gure karacel ite kwan man idwon alongo: *Wan tin obino winyo icina ikom kite me gengo yac, kudi ame kelo two jonyo kede twoe ame kobo imit.*

2 Kwan ceko man bot gurup:

Okao tye mwaka 16, en konyo Omara kede yubu gali. Amongi nyako Omara tye mwaka 15. Ikare okene Omara lwongo Okao me cem idi ceng ked jo me pacu ture. Ka Okao kede Amongi obedo karacel pi kare alac, gin opoo nwongo ni gin ocako mite ooko. Inino moro acel, oweko gi pacu kengi iyonge cem me idi ceng, gin ote rwate ooko ibutu. Gin otio kede opira, gin ducu pe owinyo aber pien gin pe nwongo oleo tam akwako rwate ibutu con. Okao woto iyi ot yat me lok kede atic me yot kom. "Atye arwate iyi me butu kede nyako ame an amito" en okobo, "ento atye amito ni en pe myero yaci. En pwod kwano dok tye amito bedo apwony inino moro acel. Angeyo ni ka en onywal ikare ni, en nwongo pe amede kede kwan" atic me yot kom opwo Okao pi bedo dano akwiri kun kobe ni tye me gengo yac. Ame tye iyi yat me amwonya, ame tye iye mwonyo nyig yat acel nino inino pi gengo yac, yat me pico ame myero otuci icel iyonge dwete adek adek, yat ame okwo ibad dako onyo nyonyo ame tye kede yat iye ame twero tic pi mwaki 12. "Roc bol dang tio" en okobo, "dang gin ducu ber me gengo kudi ame kobo two jonyo kede kudi okene ame kobo i me mit. Ikare okene jo onyomere wii gi wil ooko me tic kede opira onyo pe tio kede aber. Pol ajo onyomere yero tic kede opira medo kede yore okene me gengo yac calo bala yat me amwonya onyo yat me pico me bedo acuny gi tek pi gengo yac medo kede twoe ame kobo ibutu awange acel." Okao opwoye pi tam magi te wot pacu. Idiko mere okene ka en oneno Amongi, en okobe ngec ducu ame en inwongo. Gin oleo lok pi cawa alac pi ikom tam gi amako rwate ibutu kede kite ango ame gin omrito bedo akom gi yot kun ogengere. Yii yom pien otio kede opira tyeno gi me acel kun omoko gi ni me mio gin gwokere aber, obino mede me tic kede opira medo kede okene me gengo yac. Amongi kede Okao owoto keracel pi yero mene me gengo yac ame gin obino tic kede medo ikom opira.

3 Nwo kwano ceko man bot gurup.

4

Leyo tam. Peny gurup kede apeny magi akwako ceko ni. Miyi otuku cawa me tamo agam gi kede leo tam iyi akina gi.

- Ceko ni winyere bala ginoro ame twero timere iyi akina owot wu?
- Onwongo con kong iwinyo ginoro ikom tic kede yore me gengo yac, bala nyonyo ame oketo iyi awura adako, (IUD) medo kede roc bol, me gengo kudi ame kobo two jonyo (HIV) kede twoe ame kobo imit kede gengo yac?
- Peki ango ame jo atino ame tye ikin paci nwongo ikom kite me tic kede roc bol aber ikare ducu ka gin otye rwate ibutu?
- Yore mene ame bulu romo pwonyo tic kede roc bol aber ikare ducu me rwate ibutu?
- Itamo ningi ikom Okao ame okwanyo kare me wot idakatal pi wot nwongo ngec kede tero Amongi pi cikere mere?

5

Cego. Kwan man ooko idwon alongo: *Ka itye irwate ibutu onyo itye mito cako rwate ibutu, ber tutwal me yin nwongo ngec ikom yore apapat me lagoro nywal, kudi two jonyo kede yore me gengo two ame kobo ibutu (STI). Dakatal wu kede otic me yot kom me kin pacu bino bedo kede ngec adwong piri akwako yore apol me lagoro nywal.*

6

Cikere. Kwan man idwon alongo: *Woti iyi akina jo ogure itee kobo konoro ame yin iromo wot nwongo ngec okene me genge yac, kudi ame kobo two jonyo kede two ame kobo ibutu.*

Tuku goga me mato kongo iyo aber

- 1** **Me acaki.** Kobi gurup gure ite kwano man ooko idwon alongo: *Tin, wan owot lok ikom yore ango ame wan myero ojuk mato kongo kede mato kongo iyore aber ka itunu mwaka 18.*
- 2** Kwan man ooko idwon alongo: itamo ni mat iyore aber te kopere ning? Miyi otuku dakika anonok me leo tam pi agam gi
- 3** Kwan man ooko idwon alongo: *Mat iyore aber te kopere ni ka akobo ni imato kongo, myero inen ni pe imato kongo adwong. Romo bedo arac me mato kongo adwong pien romo miyi moko tam arac cala bala rwate ibutu abongo tic roc bol, lweny kede wano komi onyo jo okene. Omyero pe imat kongo naka ka itunu mwaka 18.*
- 4** Pok gurup otuku aryo, gurup me 1 kede gurup me 2
- 5** Kwan gin me aluba ooko idwon alongo: *Gurup me 1, kong dong itam ni yin itye igurup me tuku goga, kunjo ame wun itye ituku inyim gi obedo bulu ame mwaka gi pwod pe oromo 18. Yik tuku goga ame pwonyo gi ikom peki atimere ka jo omato kongo adwong kede pi ngo bulu myero pe mat kongo naka ka otunu gini mwaka 18. Gurup me 2, kong dong itam ni yin ibedo awer ame itye inyim jo adongo. Yik wer kede myel apwonyo jo ikite ame myero mat kede kongo iyore aber ka itunu mwaka 18.*
- 6** Kwan gin me aluba iyore me 4 inwo me wek jo ducu niang aber.
- 7** Kobo otuku dong me caku. Miyi gi dakika 20 me yubu tuku goga kede wer gi.
- 8** Ka gin dong oyikere me caku tuku, kobo otuku me gure karacel.
- 9** Kobi gurup me 1 me tuku goga gi
- 10** Ka dong gin otyeko ooko, kobi gurup me 2 weri wer gi kede myel am gin oyubu.

11 Leyo tam.

Peny gurup kede apeny magi eka ite mio jo ducu bedo kede kare me lok.

- Jo okene kobo ni icoo ikokome' mato kongo? Yin itamo ni ngo ikom kopi?
- Itamo ni ngo ikom tam ame kobo ni ber me coo imato kongo ento pe mon?
- Ngo atimere ka jo omato kongo naka iyi obwel kweri?
- Itamo ni kongo twero bedo arom kede gero onyo rwate ibutu abongo tic kede roc bol ipaci wu?
- Yore ango ame iromo konyo kede awoti me mato kongo iyore aber onyo me pe mato kongo atwal?

12 Cego.

Kwan man idwon alongo: *Mato kongo adwong mio komi pe bedo ayot, gero kede peki ikin mara.*

Romo dang miyi rwate ibutu abongo tic kede roc bol. Ka coo kede mon tio kede cente ikom kongo, gin pe bedo kede cente me wilo cem, culu kwan kede wilo jami iyi ot. Icoo atek obedo icoo ame pe mato kongo adwong, konyo ture kede woro mon.

13 Cikere.

Kwan man idwon alongo: *Wot iyi akina gurup ite kobo tic acel ame yin itwero timo me yom yic kede galwang kede awoti akaka mato kongo. Kub wii kop man, 'kaka mato kongo', abino Calo bala, itwero kob ni, 'akaka mato kongo', awot gweyo adilo' kit ame dong amiyi wu apore ni, tam wunu dong jami okene ame itwero wunu timo.*

Miyo tam aber iyi akina owote

- 1** **Me acaki.** Miyi gurup gure karacel ite kwan man idwon alongo: *Tin wan obino nywako lok ikom yore ame oromo bedo kede owote wa kadi bed ni gin temo me diyi me mato kongo.*
- 2** Pok iyi gurup aryo kede wel jo arorom.
- 3** Kwan balo man bot gurup.

Dyera Okello,

Gin aber ame aromo timo kede owote na obedo gweyo adilo kede tuku okene io okene iyonge dwogo icukul. Ento acokcoki, pol owote na, obedo wilo kongo kede mato ilak lek akaka gweyo Odilo. Gin bedo temo me mia mato kongo kedgi ento an pe amito. Pe amaro kita gin bedo kede ka gin omato kongo. Ikare okene gin cako lweny kede jo, kwalo jo adongo kede gin kobo lok ame wango iyi anyera ame beo. Ka akobi gi ni amito gweyo adilo akaka mato kongo, gin bura kede okoba ni "Myero abed icoo." Ngo myero atim?

Omara

- 4** Kwan dok balo man inwo bot gurup.
- 5** Kwan man ooko idwon alongo: *Amani ni igurup wu, amito ni ileo wunu tam ingo ame Omara myero tim.*
- 6** Miyi gurup dakika apar me lok kede owote gi. Wot iyi akina gi omyero inen ni jo ducu iyi gurup tye aleo tam gi.
- 7** Iyonge dakika apar, lwong gurup me dwogo gure.
- 8** Lwong gurup me acel me leo tam gi ame gi otye kede pi omara.
- 9** Ka ame gin otyeko lwong gurup me aryo me bino leo tam ame gin tye kede pi omara.

10 Leyo tam.

Peny gurup kede apeny magi. Omyero inen ni danu ducu onwongo cawa me lok. Ka onyo dano acel onyo aryo en aye alok myero iMiyi jo okene me leo tam gi acalo twere.

- Pi ngo tek tutwal me kwero ginoro ka owote ni tye akobi ni itim?
- Iyii paci wu, onyo jo atitino kare okene dio owote gi me mato kongo?
- I tamo ni tam am imio wunu omara ducu bino lare iyi akina olwagi wu? Kobi wa jami apol iyi agami ni.
- Jami anga ame jo atino romo timo me yomo yii gi apati ikop me kongo?

11 Cego.

Kwan man oko idwon alongo: *Romo bedo atek me kwero kongo ka owote ni ducu tye amat. Akadi kono, omyero pe i Miyi odi adia me timo ginoro ame pe imito timo. Mato kongo romo bedo ginoro arac naka iyot komi, tutwalere ka mwaka ni pwod Peru orom 18. Pwonyo kobo jami ame tye acok kedi romo konyi me kwero kongo ka tam odi.*

12 Cikere.

Kwan man oko idwon alongo: *Woti iyii jo ogure ite kobi jo gina acel ameitwero kobi olwagini ka gi tye adiyi me mato kongo kun nwongo yin pe itye imito mato kongo.*

Moko tam me rwate ibutu

- 1 Me acaki.** Kobi gurup me gure eka ite kwano man ooko alongo: *Tin wan obino wunu lok ikom kop wat ikin icoo kede dako karacel kede rwate ibutu.*
- 2** Pok gurup oko iyie aryo. Gurup acel kede coo atino kede gurup amon atino ka twere.
- 3** Kwan gin myero olub oko idwon amalo: An abino kwano icina acego cego ikom mon atino kede coo atino ame mwaka gi rom kede mwaka wu ni. Icina acel acel, amito ni ilee wunu igurup kite ango ame iromio mio kede tam bot otuku ikom ngo me atima. Eka ite leo wunu tam wu kede gurup okene. 5 Kwan icina ame tye ibokci ipiny.
- 4** Kwan icina ame tye ibokci ipiny.
- 5** Miyi otuku dakika 5 me leo tam gi igurup gi atitino.
- 6** Iyonge dakika 5, lwong gurup dwog gure.
- 7** Kobi gurup acel acel me nywako tam gi ame gin bino mio kede ngo ame gin otio kede me nwongo tamo.
- 8** Icel ame otyeko gini, kwan icina okene ame tye ibokci ipiny eka ite nwoyo 6-9.

Icina 1: Opio kede Akullu obedo gini owote. Opio pe maro Akullu yoreiyore moro keken me miti onyo butu, ento owote mere ocako nyware, gun okobo ni ka en pe openyo Akullu me bedo nyako ame en mito, en pe myero bed icoo ikome. Tam ango ame iromo mio Opio me atima?

Icina 2: Okao kede Kipwola gin tye icukul cinia karacel. Gin ocako mite pi dwete moro anonok kede omare gini iyi akina gi. Gin e iyi akina gi dang tye amito ribere ibutu. Ento, Kipwola tye kede lworo atek me kobi Okao ni ruk opira pien en tamo ni man bino wango yii Okao dang te kwere oko. Tam ango ame iromo mio Kipwola me atima?

Icina 3: Amongi tye mwaka 15, en bedo kede atat gi medo kede omego ne adek atinino. Atat gi otii dong atek me tic ame.

Amongi myero nwong cente me dek me pacu. Man omio en oweko kwan oko pi cato dira icuk. Eka icoo otii tye cako bino ikacatere nino inino te wilu dira apol. En yii yom me tio cente. Icoo no kobe ni en itye kede cente adwong me miye, ni Amongi myero miye ginoro iyonge miye cente. Kobi Amongi ni ka en iribere kede ibutu, en bino mede kede konyo Amongi. Tam ango ame iromo mio Amongi me atima?

9 Leyo tam. Peny gurup apeny magi.

- Kwan icina ame tye ibokci ipiny.
- Miyi otuku dakika 5 me leo tam gi igurup gi atitino.
- Iyonge dakika 5, lwong gurup dwog gure.
- Kobi gurup acel acel me nywako tam gi ame gin bino mio kede ngo ame gin otio kede me nwongo tamo.
- Icel ame otyeko gini, kwan icina okene ame tye ibokci ipiny eka ite nwoyo 6-9.

10 Cego. Kwan man oko idwon alongo: *Jo ducu tye kede twero me moko tam gi ka tye amito rwate ibutu, kede ka kare gi oromo me riberere. Bedo kede miti onyo tam me riberere ibutu kede dano moro tero kare apol me tamo kede yubere. Pire tek pe me dio ngatoro adiya me ruberere kedi ibutu ka en pe tye amito.*

11 Cikere. Kwan man oko idwon alongo: *Wot iyi akina jo ogure ite nwongo dano adit acel agene, cala bala amin papi, onyo omini/amini aditere, ame iromo lok kede pi awene ame kare ni me riberere ibutu dong oromo.*

Myel kede wer me gwokere

- 1** **Me acaki.** Kobi gurup me gure eka ite kwano man oko idwon alongo: *Tini ni wan obino lok ikom kite me gwoko mon atino aber ka ame otye owot ken gi iyii akina paci wa.*
- 2** Kwan man oko idwon alongo: *Cawa mene ame pe opore me anyira kede mon atino me pe wot l yore ken gi iyii akina paci? Miyi otuku dakika moro anok nok me tamu apeny gi kede kobo agamere. Cukuru cuny gi mede kede kobo ni amanono. Myero dang imiyi gi nge ni pe tye agamoro arac onyo aber.*
- 3** Ka ame gin otyeko gamo apeny magi, kwan man ooko idwon alongo: Pe opore tutwal me anyira kede mon atino me wot ken gi idi wor. Kong dong oketi, onwongo myero owot oom gini pii idok kullu, onyo me wot mwodo yen, onyo bedo ooko naka icawa okato ikare me karama onyo ikare me yera. Pe dang opore mon atino iwot iyii oot opwonye kede ikilaci ken gi. prie tek tutwal me mon iwot karacel kede coo ame gin ogeno me lwoko gi wek gi obede ame ginoro pe otimere ikom gi.
- 4** Pok yii gurup aryo coo atino igurup acel mon atino igurup acel ka twere.
- 5** Kwan man ooko idwon alongo: *Gurup amon binu yiko wer kede myel ame pwonyo olwagi gi ikom kite me wot ken gi, kede omyero itin ka ame iwot ooko idi wor. Eka coo bino yiko wer kede myel me pwonyo olwagi gi ikom kite me konyo owote gi ame obedo onyira kede paci me bedo ame ogwokere idi wor.*
- 6** Miyi gurup dakika 15 me pwonyo wer kede myel gi ni.
- 7** Iyonge dakika 15 mi gurup dok gure.
- 8** Miyi gurup amon cako nyutu wer kede myel gi.
- 9** Ka dong gin otyeko Miyi gurup acoo nyutu wer kede myel gi.
- 10** Ka tye jo okene acegi, cukuru cuny gurup me owot onyutu wer gi kede myel acalo twere.

11 Leyo tam. Ka gin otyeko, Miyi gi gure eka ite penyo apeny magi. Weki gurup kare me nywako agam gi iyii apeny acel acel ame pwod Peru iwoto anyim iyii apeny okene.

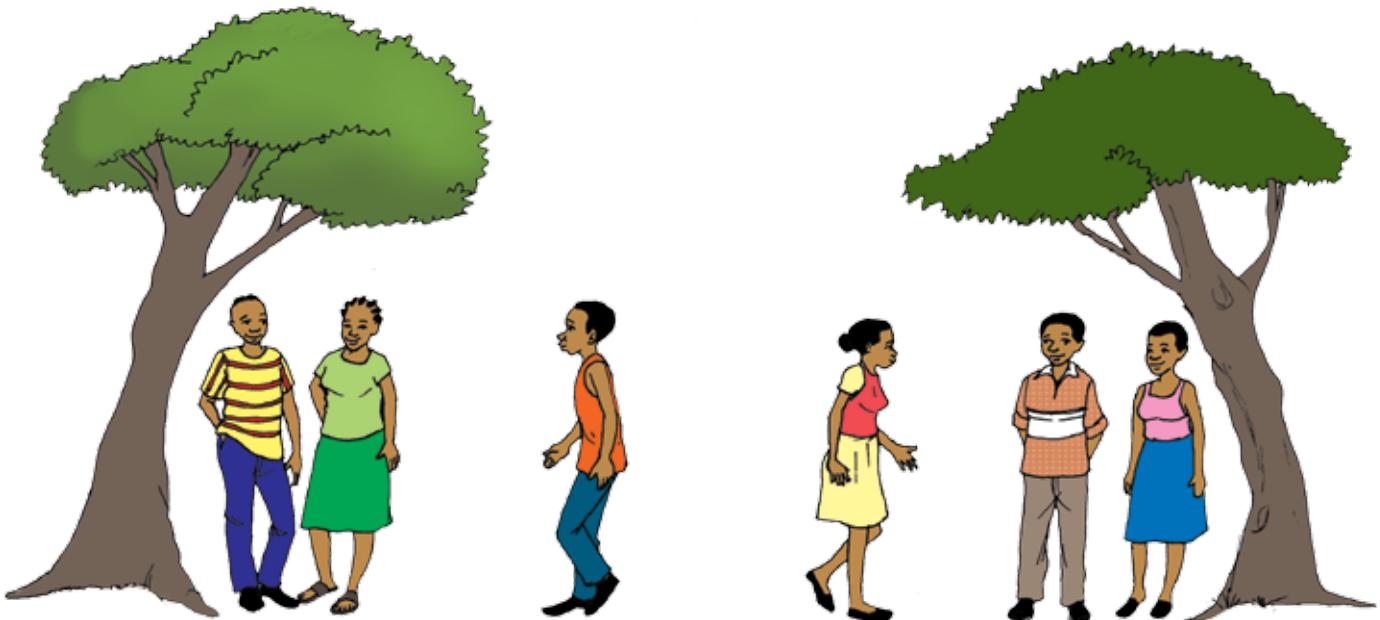
- Gwokere otino anyira idi wor kede mon obedo peko ikin paci wu?
- Itamo ni yot ning ning me owobe atino romo konyo kede amege gi, paci gi, kede tero mon idog kulu kede iwudi opwonye?
- Gin ango am mon atino me mio gi gengere ikom gin akelo peko ikom gi?
- Gin ango ame coo atino romo timo me gwoko mon atino ikom peki man?

12 Cego. Kwan man ooko idwon alongo: *Ipolo kare onyira kede mon pe bedo ame ogwokere ka otye owot ken gi iyii akina pacu. Coo obedo oteka obedo en ame woto karacel kede amege gi idog kulu kede iwudi opwonye, me mio gi bedo ame ogwokere.*

13 Cikere. Kwan man ooko idwon alongo: *Wot iyi jo ogure eka ite mio gin ducu kobo gin ango ame icabiti me konyo gi bedo ame ogwokere kede konyo olawagi gi me bedo ame ogwokere.*

Bedo iwat aber iyee onyo pe iyee

- 1 Me acaki.** Kwan man idwon alongo: Wot igurup ite cako nyung atin noro, twero bedo meri onyo me angatoro keken ame yin iromo jole ite lok kede me diyo cunye ka tye kede peki apapat.
- 2** Yer kabede aryo (calo bala, yen aryo), akine gi myero lagoro aromo mita 10. Kobi gurup ni kabedo acel alowongo ni "AYEE" eka en okene ca alwongo ni "PE AYEE".
- 3** Kwan gin me aluba magi: An abino kwano kop. Ka yin iyee kede kop man, amito ni ingweci kan ame otye alwongo 'ayee'. Ka yin pe iyee kede kop man ngwec kan otye alwongo ni "pe ayee". Abino dong penyo wu pi ngo omio iyee onyo pe iyee wunu kede kop man.
- 4** Kwan gin me aluba oyore me 3 inwo me wek jo ducu niang aber.
- 5** Kwan nyig kop me acel iyi bokci ipiny alongo.
- 6** Ka ame jo ducu dong otyeko ngwec ooko ikabede gi, peny jo aryo aryo iyii gurup ducu me kobo pi ngo omio gin oyee onyo pe oyee. Cukuru cuny jo apol me nywako kede leo agam gi iyii akina gi.
- 7** Ka dong gin otyeko, kwan nyig kop ame tye iyii bokci ni acel acel, kun imio gi kare me ngwec ikabede gi kede nwoyo kobo agam gi.

- Kop 1:** Dako pe obedo dako ikome ni kwanyo ka dong onywalo atin.
- Kop 2:** Icoo pe obino woro iyii pacu ni kwanyo ka en dong obedo papo.
- Kop 3:** Pire tek me kuru pi kare aromo mwaki aryo iyonge nywalo atin me acel ame pwod pe itamo pi yaco atin me aryo.
- Kop 4:** Icoo keken en aye myero mok awene amyero tii kede yore me lagoro nywal kede awene amyero otem me yac kede.
- Kop 5:** Ka dako pe onywalo atin iyii akina mwaka ame onyome iye, nwongo peko moro tye ikome.
- Kop 6:** Obedo tic amon keken me gengo yac.

8 **Leyo tam.** Kwan apeny magi ooko idwon alongo bot gurup.

- Ngo amio jo okene tamo ni myero ibed kede atin me bedo icoo onyo dako?
- Itamo ni pire tek pi jo nyomere me tic kede yat me lagoro nywal? Pi ngo pore onyo pe pore?
- Jo kobo ngo ikom jo onyomere ento nwongo pwod pe kede atin iyonge mwaka acel iyonge nyom?
- Tek onyo yot arom kwene me jo atino ame onyomere me lok ikom awene ame omyero onwongo gin kede atin?
- Kare mene opore me jo onyomere me cako lok ikom kop me nywalo otino?

9 **Cego.** Kwan man idwon alongo: *Tam me awene me nwongo otino, kare me nywal, kede wel otino ame myero ibed kede pire tek dang me jo onymere mok karacel. Ber pi toto kede atin ka jo onyomere okuro naka dano romo mwaka 18 kun nwongo tye atera me nywalo atin me acel. Myero dang gin dok kur pi mwaka aryo okene ame pwod pe oyaco atim me aryo.*

10 **Cikere.** Kwan man idwon alongo: *Wot igurup eka ite kobo gin acel ame ipwonyo tin ame ibino nywako kede jo okene icabiti.*

Bed ateka

30
Dakika

Apeny ame myero apeny ka adongo

- 1 Me acaki** Miyi gurupe gure ite kwano man alongo: *Tin wan obino nyako kede owote wa ikom kit ame wan omiti kwo wa bed kede ka odongo.*
- 2** Pok yi gurup aryo aryo. Anyira myero bed kede anyira kun awobe bedo kede awobe.
- 3** Kwan kop angea magi alongo: Tam kong ni ibedo wunu oco amut me radio ame itye ipenyo onywali wu. Abino kwano apeny idwon alongo. Iyi akina wu, leo apeny abic ate miyi wu dakika moro anok me gamo apeny acel acel iyi akina wu.
- 4** Kwano jami me aluba iyore me 3 inwo me wek jo ducu niang aber.
- 5** Kwan apeny ame tye iyi bokci no momot. Lyonge apeny acel acel, miyi gurup ducu dakika ame romo aryo (2) me nyamo iyi akina gi ken gi ken gi ame pwod pe ikwan apeny ame olubu.

Apeny 1: Tic ango ame imito timo ka idongo?

Apeny 2: Itamo ni cwari onyo cegi me iyi anyim bed ning?

Apeny 3: Pacu ango ame imito ni ibed iye ka idongo?

Apeny 4: Gin ango ame imito cobo ka idongo adit?

Apeny 5: Itamo ni ibino bedo papu onyo toto ning?

6 **Leyo tam.** Ka gurup ducu dong ogamo apeny ducu, kobi gurup gure me aryo. Peny apeny magi ite cukuru cwiny gurup me leo agam iyi akina gi.

- Iwinyo ningi me nywako miti ni me anyim kede olwagi ni?
- Pol akre imaro leo/nyamo kede owote ni kit ango ame imito ni kwo bed kede?
- Jo adongo mene ame ingeyo ni itwero lok kedgi alubere/miti me anyim?
- Ngo ame itwero timo me weki mede kede tami me iyi anyim?
- Ngo ame itwero timo pi konyo jo atino iyi akina paci me neno ni ocobo gini tam gi me ayim?

7 **Cego.** Kwan man ooko idwon alongo: *Pire tek me bedo kede gin ame imito timo iyi kwo ni kede me tamo kite ango ame imito ni kwoni myero bed kede iyi anyim. Pire dang tek me nyako miti ni kede olwagi ni medo kede jo adongo me wek gin konyi kori ka itye idongo. Nywako miti ni bino konyi me cobo.*

8 **Cikere.** Kwan man ooko alongo: *Woti iyi gurup ete kobo gin acel ame yin ibino timo imwaka ni me konyi cobo miti.*

Tuku goga ikite me tyeko peko iyore aber

- 1 Me acaki.** Kob igurup me gure eka ite kwano man ooko idwon alongo: *Kare okene, ka peko tye pacu jo tio kede gero acalu bala lweny. Tin ni obino lok ikom ame oromo juku kede peki ikom otino wa kede owote abongo gero.*
- 2** Pok yii gurup kede yie aryo, acel kede coo kede en okene mon ka twere.
- 3** Kwan jami amyero olub idwon alongo: *An abino nyutu ti wu gin noro ame romo timere iyii paci wu onyo ikaina dano ame yin ibedo kede ikare me anyim. Iyii gurup me tuku wu no, nywak wuno yore ame ibino tyeko wuno kede peko man apat kede me gero. Katu wuno kede tuku goga moro acek cek ame ngutu ni wun itye ityeko peko no apat kede me gero. Gurupe ducu bino nyutu tuku gi. Eka abino mio wu gin okene ame ibino tuku wunu.*
- 4** Nwo kwano gin amyero otim i me 2 me wek dano ducu oniang iye aber.
- 5** Kwan yore acel ame tye piny bokci no. Miyi otuku dakika 10 me leo tam kede pwonyo tuku goga gi.
- 6** Iyo nge dakika 10, kob otuku amon me nyutu tuku goga gi.
- 7** Ka gin otyeko, kobi coo me nyutu tuku goga gi.
- 8** Icawa ni dong kwan kite me 2 ite mio gurup yikere kun ocako nyuto tuku goga gi.

Kite 1: Ineno awoti tye anyero kede bedo ikuc jo okene acalo bala dako kede icoo onyo icoo kede dako. Owote ni dang neno man eka te wango yii. Tami rweny oko dang ite cako nyeko oko. Imiti ipwiny apal cunyi wek pe dong nwo timo acal aman.

Kite 2: Ipacu wu, yin aye ibedo atin adit ame tye itwero me loyo pacu Itio pi cawa apol eka ite dwogo pacu iool. Wii bale ooko ka inwongo omega ni tye atimu gin arac kun okwero tic kako me pacu ooko. Tin ni, ibino pacu ite nwongo ni tic me oot ducu pe otimu kun omegeni atino tye alweny iyii akina gi ken gi ken gi.

9 **Leyo tam.** Kobi gurup me gure eka ite penyo apeny magi. Myero inen in coo kede mon ducu tye agamo apeny magi.

- Iyii pacu wu, omega ni kede amege ni maro lweny ka onyo peko moro?
- Jo onyomere ayin ingeo tyeko peko ni ngo, ka ngat acel iyii akina gi nyek kun nwongo timere rac ame ngat okene ca pe mito?
- Ka awoti okobi ni nyako ame emit onyo awobi en e mito tye ayele igin me acel, iromio mio awoti no tam ango?
- Yore ango ame itamu ni ber me tyeko peki apat igero?

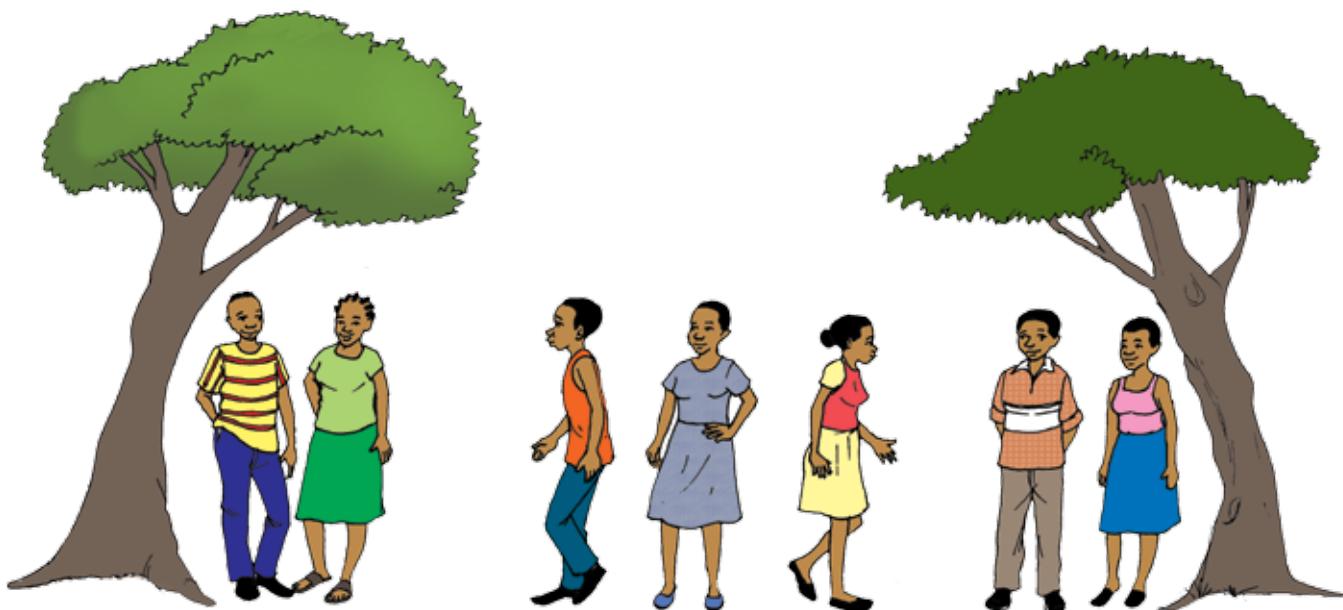
10 **Cego.** Kwan man ooko idwon alongead: *Tic kede gero ka peki tye wango yii dano te mio woro bedo ape, man pe romo tyeko peki man, tyeko peko mito lok aber. Ka yin iyubere lok kede jo pacu ni medo kede owote ni ikom ngo atye awango yii, nwongo iromio nwongo okene ducu wek dong pe nwo timere.*

11 **Cikere.** Kwan man ooko idwon alongo: *Wot iman yii jo ogure ite cimo ngat acel, ame dong idago aloo, ame iwot lok kede me tyeko peko abongo gero.*

Bed ateka

Tuku ame nyutu ni kare adano oromo me rwate ibutu

- 1 **Me acaki.** Kobi gurup me gure ite kwano man ooko idwon alongo: *Tin obino lok ikom kite ango ame dong oromo ribere kede ibutu.*
 - 2 Yer kabedo aryo (acalo bala apor, yen aryo), ame bor gi tye mita 10 tenge. Kobi gurub ni kabedo acel obino lwong ni "OYIKERE" eka en okenen ca olwongo ni "PE OYIKERE". yer kakanoro idyere ame pokojami aryo ni eka ite cako nyinge ni "PE ANGEYO".
 - 3 Kwan gin omyero tim ooko idwon alongo: *Awot kobi wu ginoro acel ikom jo apapt onyomere ikodi mwaka wu no. pi jo onyomo ducu, ka itamu ni gin dong oyikere me butu, ngwec ikabedo me 'oyikere'. Ka yin itamu ni gin pe oyikere me butu, ngweci l kabedo me "pe oyikere". Ka yin pe inge dong idyere kan.*
- There is a number missing most likely number 4. This does not match English in numbering**
- 5 Kwan apor ame ocoo gi piny kani.
 - 6 Ka dong jo ducu ongweco ikabedo apapat, peny otuku aryo apapat igurup acel acel wek okobi ngo omio gi oyero agamo.
 - 7 Ka otyeko gini leo lok, kwan dok apor ame tye ocano piny ngo. Dok ite penyo otuku ngo omio gin oyero agame no eka ote loki iyii akina gi teki okwanyo agam apapat. Tim man ducu pi kop acel acel ame tye ocoo pinyi, acel acel.

- Jo onyomo 1:** Gin pwod onwongere anwonga ikarama dang obedo mat gini. Itamu ni gin dong oromo rwate ibutu?
- Jo onyomo 2:** Gin ongeyo ducu me gengo yac kede nwongo two jonyo, gin oleo lok adwong ikin gi i me rwate ibutu kun ogengere. Itamu ni oyikere gini me rwate ibutu?
- Jo onyomo 3:** Dako tye kede nyonyo ame oketo iyii awure me gengo yac eka icoo pe mito tic kede opira ribere me butu me butu. Ento gin pe opimere pi twoo jonyo. Itamu ni gin oyikere me rwate ibutu?
- Jo onyomo 4:** Ngatoro keken iyi akina gi pwod Peru oribere ibutu. Pwod dang pe oloko gin ikite me lagoro nywal onyo tic kede opera me butu. Itamu ni gi oyikere me rwate ibutu?

8

Leyo tam. Ka ame dong gin otyeko, kobi otuku me gure eka ite penyo gi apeny magi. Miyi gi cawa me gamo ame pwod Peru okobo gini iyii apeny okene.

- Nyo jo onyomo moro ikin paci wu tye abeo iot kit ame oloko iyee tin ni?
- Jo atino ngeo ni ngo ni kare gi oromo me ribere ibutu?
- Ngo atimere ka jo atino oribere ibutu ame pwod pe oyikere gini?
- Iromo mio awoti tam ni ngo ame tye atamo ribere ibutu ento en pe ngeo ka kare mere oromo me butu?

9

Cego. Kwan man ooko alongo: *Cako ribere ibutu kede ngatoro obedo tam atek tutwal tye jami apol tam kong ka dong iromo. Pire tek tutwal me yin ibedo acegi kede ngatoro okene kun nwongo iworoed kede yin ikomi dang. Pire tek tutwal me yin iworo ngat okene imoko tam karacel eka ite yero wunu karacel. Pire dang tek tutwal me owote iyee me tic kede roc bol me butu ikare ducu me ribere ibutu dang me tic kede roc bol ikom ngat okene onyo tic kede me gengo nwongo two jonyo, en okene acalo yac. Ka inwongo ni iromo gwokere kede dano okene ame nwongo pwod pe iromo ribere ibutu.*

10

Cikere. Kwan man ooko idwon alongo: *Woti iyii jo ogure eka ite kobi wa gina acel ame bino konyi me ngeyo, iyii anyim, ka kare ni dong oromo me ribere ibutu.*

Bed ateka

1
Cawa

Mio tam ikom kite me dongo

- 1 **Me acaki.** Kobi gurup me gure eka ite kwano man ooko idwon alongo: *Tin obinu wunu lok ikom kite me konyo otino atino kede wate wa ka odongo ame obedo oteka.*
- 2 Pok yii jo ooko aryo aryo mon myero bed kede mon eka coo kede coo.
- 3 Kwan man ooko idwon alongo: *Iyii akina wu, amito ni ileo wnu tam ikom kit tam ango ame imito ni i Miyi bot otino ipacu wu onyo iyii akina paci wu awakakere kede kite me bedo oteka ka gin don odoko jo aditu. Tam kong ngo kite ame onwong tye kede me bedo awobi onyo nyako atitidi ngo ame itamu ni ipwonyo ame dongo ingeo icawa ni. Man twero mede kede jami acalo beo iyii alokaloka me kom, alokaloka me kwoo wii lobo, bedo iyii oot calo icoo kede dako, tamu ribere ibutu, wot icukul, medo kede en okene apol atata. Yub tuku goga ame otuku acel iyii akena wu atuku bedo atin atidi, ame ngatu okene tye amiye ngat atididi tam ame lubere kede gin ame ileo wunu tam iye.*
- 4 Kwan gin me aluba ame tye iyore me 3 inwo me wek jo ducu oniang aber.
- 5 Miyi otuku dakika 10 me leo tam kede yubu duku goga gi.
- 6 Alyonge dakika 10 kobi ijo omakare aryo aryo ni me dok gure.
- 7 Ilyii akina cawa nono, kobi jo atye omakere aryo aryo me bino iyii dyere jo ogure te caku nyutu tuku goga gi.

8

Leyo tam. PPeny gurup kede apeny magi. Miyi gi kare me tamo eka ote dok gini iyii apeny acel acel. Kony otuku apapat me neno ni oloko, myero dang inen ni jo ducu obedo kede kare me dok jye.

- Itamo dong ni ngo me bedo apor aber bot jo atitino iyii akina paci?
- Onyo jo yee iyii akina paci wu me jo atino imio tam bot otino ikom kite me dongo, mite iyii akina icoo kede dako icukul? Pi ngo onyo ngo omio pe?
- Ibino timo ngo, me mio jo adongo nen acalo jo ame tye kede ryeko adwong okatu kare, Kodi ryeko ango ame wun ducu, acalo jo atino, tye kede?
- Ngo ame iromo timo me neon ni wateni atitino odongoo ame obedo oteka?

9

Cego. Kwan man ooko idwon alongo: *Acalo jo atino, itye kede ryeko adwong ingec ame iromo leo kede otino kede omega ni, neon ni gin, odongo atek! Yin itye kede kare me bedo ngat ame nyto anen aber, Pire tekek tutwal me bedo kede otino atitino kede mio gi tam ikom ngo me myero gin gen ka gin odongo, man bino mio yot kom ipacu kede paci atek.*

10

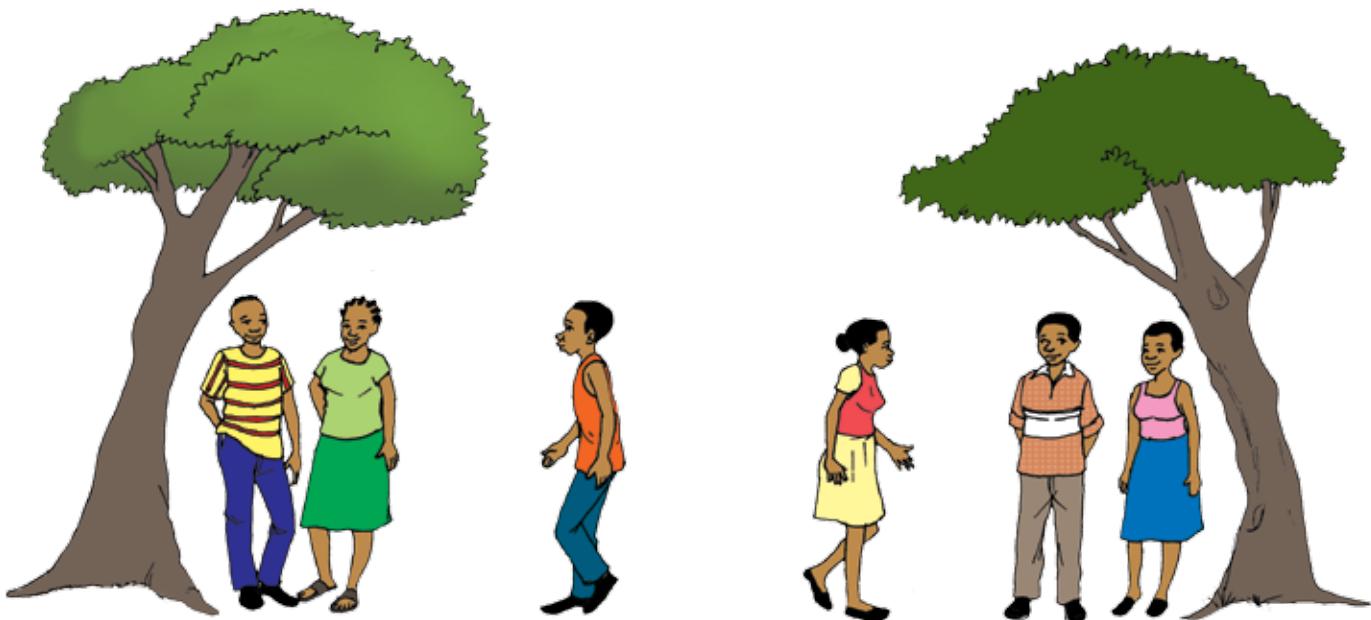
Cikere. Kwan man ooko idwon alongo: *Wot iyii akina jo ogure eka ite kobo nying atinoro ame ibino bedo kede iyii cabiti kun ilok kede ikom kite me dongo.*

Bed ateka

45
Dakika

Coo kede mon yee onyo pe iyee

- 1 Me acaki.** Kobi gurup me gure eka ite kwano man ooko idwon alongo: *Tin obino wunu lok ikom yore ango ame coo kede mon myero bed kede pacu onyo iyii kan ame wa obedo iye.*
- 2** Yer kabedo aryo (acalo bala aporere yen aryo), ame bor gi tye mita 10 tenge. Kobi gurup ni kabedo acel obino lwong ni "YEE" eka en okene ca olwongo ni " PE YEE".
- 3** Kwan gi me aluba: *An awot kwano kop, amito ni ingwec ika bedo ame olwongo ni "yee" ka pe iyeng kede kop man ngwec kan ame olwongo ni "pe yee," Abino penyi me titi wan go omio yin iyee onyo pe yee kede kop pi.*
- 4** Nwo kwano gin aluba me 3 eka ite neno ni jo ducu oniang aber.
- 5** Kwan kop me acel iyii bokci ipiny idwon alongo.
- 6** Ka jo ducu dong ongweco ooko ika bedo gi, peny jo aromo 2 me tito ngo omio gi oyee onyo pee oyee. Kony otuku nywako kede laro lok ikom agamgi.
- 7** Ka dong ame gin otyeko ooko, kwan kop magi ame tye iyii bokci ni acel acel, mio gi kare me ngwec ikabedo gi eka te niyango ijo aber.

- Kop 1:** Coo kede mon ducu romo tio tic ooko ka gin tye amito tio.
- Kop 2:** Coo atino kede mon atino myero tii ginororo ducu me pacu.
- Kop 3:** Toto kede papu myero ogwok gini otino kede lwoko otino.
- Kop 4:** Awobe myero bed kede cawa me bedo abeda adwong akatu anyira.
- Kop 5:** Mon ducu myero lub ngo ame cog gi okobi gi akadi bed ni pe oyee.

8

Leyo tam. Ka dong ityeko kobi gurup me gure eka ite penyo apeny magi me konyo otuku ducu me leo agaame gi iyii akina gi.

- Ngo ame itamu ni jo ikin paci wu bino tamu ikom kop man?
- Nga ame yin itamo ni opwonyi kede tam man ikom kopi? Me aporere, onyo onywali, otela dini ni, kede onyo awpwyi me cukul onyo jo okene en aye opwonyi kede iyee man?
- Ngo ame twero timere iyii akina paci wu ka toto kede papu oyreo me gwoko otino karacel?
- Pi ngo pire twero bedo ber me coo kede mon me leo tam karacel kede tic me pacu?

9

Cego. Kwan man ooko idwon alongo. *Paci ame oteka tye iye obedo paci magi ame yee yii mon onyo kede icoo me leo lok gi kede tic me yii oot gi. Ka owobe onyo anyira note itic me pacu gi karacel. Ka imio awobe kede anyira kare ame nwongo, man mio pacu gi kede paci gi bedo atek.*

10

Cikere. Kwan man ooko idwon alongo. *Wott iyii akina jo ogure kob tamoro acel onyo tic coro ame imito me tio kede cwari onyo cegi nino moro acel ka ame dong inyomo.*

Tuku me nywako tic

- 1 Me acaki.** Kobi gurup me gure ite kwano man alongo: *Tin wan obino neno kit ame awobe kede anyira twero nywako kede tic me pacu, konyo ngat acel acel kede paci gi.*
- 2** Kwan cik amgi: *Man obedo tuku amit ame wan otemo geco ngo angat acel acel atuku ikome, wan ducu obino cung wunu papat inyim gurp ote nyutu tic ame awobe onyo coo twero konyo anyira onyo mon me timo. Jo me gurup ducu bino temo geco tic ango ame yin itye timo. Ka gin ogeco aber, ibedo piny eka ngat okene dok te yaa cung inyim gurup kun nyutu tic okene ame awobe twero konyo anyira timo. Cik me acel amyero olub myero imede nyutu nikwanyo ka gurup ogeco gin ame itye itimo. Cik me aryo tye ni pe oyeyi me lok onyo ngungura ti kede komi me pore. Cik me adek tye ni pe myero inyut gin ame ngat okene kong onyutu. Ka jo ducu dong ocung me nyutu, nwongo tuku dong otum.*
- 3** Nwo kwan me 2 me wek jo ducu niang aber.
- 4** Ka jo ducu dong tye atera, yer dano me acel me wot. Kwan naka 3 ite redo ni "Wot!" Dano me acel myero caki. Ka gurup ogeco aber, eka ngat olubo tye wot kun mede ni oo ka jo.
- 5** Miyi gurup ducu lelo iyom yic ni ogeco gini tic me pacu ducu.

6

Leyo tam. Ka gin otyeko, miyi gi gure ete penyo apeny magi.

- Ngo oyomo yii wu ituku ni?
- Ipacu wu, nga maro tio tic ame wun onyutu ni?
- Ngo atwero timere ka awobe ocako nywako tic kede anyira?
- Pi ngo omio itamo ni pire tek me awobe nywako tic kede anyira?

7

Cego. Kwan man alongo: *Ka coo kede mon, awobe kede anyira, onywako tic me pacu, mio tung gi kede paci gi bedo atek. Ka awobi okonyo aminere, en bedo kede kare me tio tic calo bala, tic ame apwony omiye pi atiya ipacu, ame konye me bedo icukul. Man dang nyuti jo me pacu gi kede jirani ni en obedo awobi aware. Ikare okene, ka papu onyo omega okonyo mon kede tic me pacu, man dang nwongo gin tye agwoko gi aber. Twero bedo bal me anyira weko pii ityeno.*

8

Cikere. Kwan man alongo: *Wot igurup ite cikere. Ka yin ibedo awobi, kob iwa tic acel ame yin itwero konyo amini onyo toti timo. Ka yin ibedo nyako, kob iwa tic acel ame itwero timo aber ka yin itye inwogno konye tic okene, bala kwan me cukul. Tem tamo en okene kit ame an dong amiyi wu aporere.*

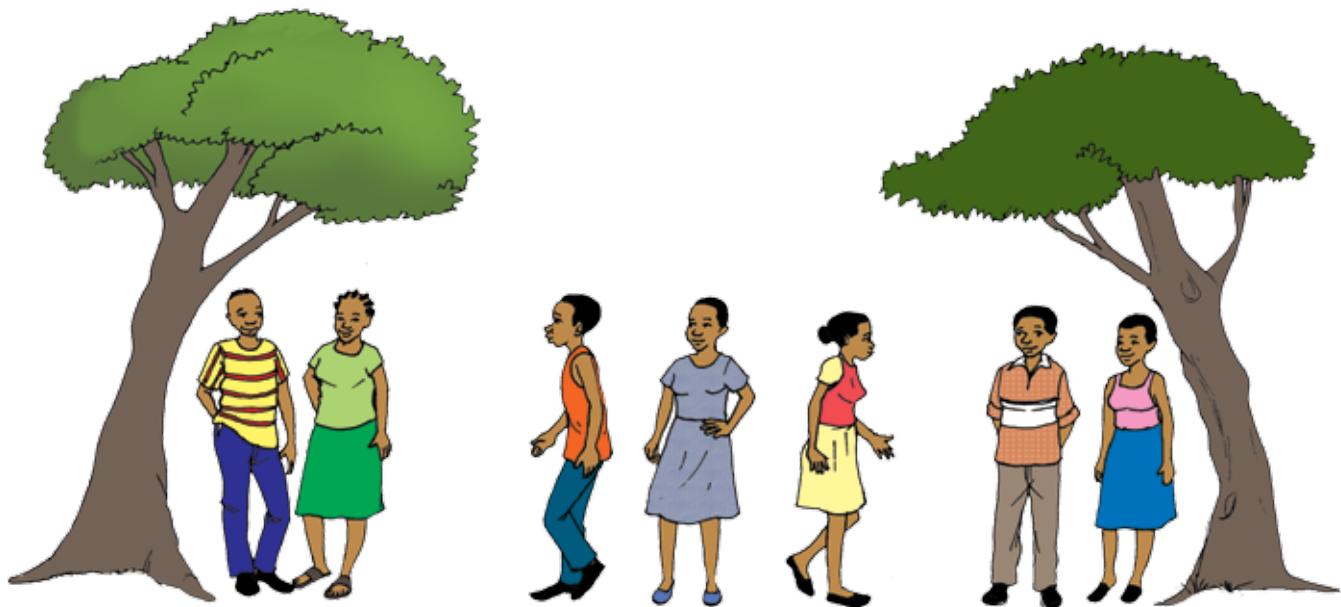

Bedo arorom

45
Dakika

Tuku ikom tic icoo kede dako

- 1** **Me acaki.** Kobi gurup me gure karacel ite kwano man idwon alongo: *Tin wan obino lok ikom ngo obedo bedo icoo onyo dako.*
- 2** Yer kabedo aryo (aporere calo, yen aryo), ame iyi akina gi tye olagoro aromo mita 10. Miyi gurup nge ni kabedo me acel alwongo ni "COO" kede en okene "MON" yer kanoro ame pokoyii akina gi arorom ite lwongo ni "COO KEDE MON".
- 3** Kwan jami magi me aluba idwon alongo: *Abino kobo nyig lok acel. Amito ni ingec wunu ikabedo ame itamo ni nyig lok akobo no nwongere iye. Acalo bala, ka akobo ni "Toto", ngwec wunu kan ame otye alwongo ni "MON" pien mon keken en atwero bedo toto. Ka akobo ni "bor" ite tamo wunu ni coo kede mon ducu bedo aboco, nwo myero ingwec wunu kan ame otye alwongo ni "COO KEDE MON".*
- 4** Kwan jami ame myero olub iyore me 3 inwo me wek jo ducu niang aber.
- 5** Kwan kop me acel ame tye piny kani.
- 6** Ka jo ducu dong otyeko ngwec ikabede gi, peny otuku aryo aryo igurup ducu pi ngo omio gin oyero kakwene ame gin otye iye ni. Cukuru cuny otuku ducu me leo tam kede owote gi acalo twere.
- 7** Ka gin dong otyeko leo tam gi, now tic kede yore man pi kop oken ame odong.
- 8** Nwo yore me tic imalo ni ducu pi kop acel acel ame tye oryeo gi piny kan.

Nyig lok oryeo

Tek	Ger	Agwok otwo
Akub lok aber Atel wii pacu	Apwony	Gwoko otino
Ngat ape agen	Tedo	Amii tam
Dakatar	Angol kopAbili	
Olony	Mara	

9

Leyo tam. Ka dong ityeko, kobi otuku gure karacel ite penyo apeny magi. Miyi gi kare me mio agama gi ame pwod pe ipenyo apeny okene.

- Nyig lokene ame inwongo tek me niango ka obedo mega acoo, mon onyo pi gin aryo ducu?
- Pola ajo tamo ni coo keken en atek, ryek, olony, kede amoko tam pi paci gi. Gin dang tamo ni mon keken en ame twero tedo kede kubu lok aber wun ineno ni ngo ikom tam magi?
- Itamo ni icoo akite pe aber twero bedo kede cuny me konyo kede gwoko? Dako aber twero bedo atek te moko tamere pi pacu? Titi wa agami.
- Ka amini atidi onyo Amaro ni okobi ni emitio bedo abili, itwero kobe ngo?

10

Cego. Kwan man ooko idwon alongo: *Icawa okene jo me yii pacu tamo ni wan myero otim jami okene ka pien ni wan obedo coo onyo mon. Ento wii bino bale ka inwongo ni coo kede mon twero tio tic aromaroma. Calo bala, coo kede mon ducu twero bedo akom gi tek, aryek, ager, aparo pi jo/jami kede ayomo yii jo. Coo kede mon ducu twero bedo abili, ocwer bao, otedo medo kede ocat icuk.*

11

Cikere. Kwan man ooko idwon alongo: *Wot igurup ducu ite kobi wa gin acel ame yin itwero timo icawa ni onyo ka dong idongo, me wek jo bala yin icoo onyo dako pe dok nwo timo. Calo bala, yin awobi nyo imito temo tedo. Yin nyako imito temo kwayo dyegi. Tem tamo ngo okene me akoba pien an dong amio wu aporere oko me tamo.*

Bedo ituku goga (ceko) kede wer me cukul

- 1** **Me acaki** Kobi gurup me gure karacel ite kwani gi gin man along. *Tin ni wan obino lok ikom kit ame awobe kede anyira twero konyo owote gi me bedo icukul.*
- 2** Kwan man malo alongo: *Me acel, amiti itam wunu olwagi wu ame tye iyi akina pacu ame pe kwano. Tyen kop ango omio gin pe twero wot icukul? Miyi otuku kare me tamo ote leo tam iye. Myero inen ni pol otuku obedo kede kare me lok.*
- 3** Kwan man malo alongo: *Tyen kop okene omio owobe kede anyira pe tye akwan ene, tio tic okene ame pe mio gi kare me tyeko tic ame opwonye omio gi; bedo wot itic kede onywali; bedo gwoke amege kede omege gi onyo otino atino ame tye pacu; bedo ape yore me nwongo cente me kwan; kede pi anyira, bedo ape kede jami ame romo konyo gi ikare me kwer gi.*
- 4** Pok iyi gurup aryo. Gurup magi twero bedo anyira medo awobe iyi gi. Lwong gurup namba acel, Gurup 1 kede gurup namba aryo Gurup 2.
- 5** Kwan gin aluba man ooko idwon alongo: *Miyi gurup me 1 yik tuku goga ikom anyira ame pe twero bedo icukul pi tyen kop ame wan oleo malo no, kede ame jo pacu gi medo olwagi mere twero konye kede me bedo icukul. Miyi agurup 2 obedo me yubo wer kede myel ikom ngo mio pire tek me awobe kede anyira bedo icukul.*
- 6** Kwan dok cik me aluba iyore me 5 me wek jo ducu niang aber.
- 7** Miyi gurup magi dakika 15 me le tam te katu kede tuku goga kede wer.
- 8** Iyonge 15, lwong gurupe dwok cen bin gure karacel. Ka tye jo mogo abedo kan acegi, lwong gi me bin nen tuku agurup magi.
- 9** Kobi gurup me 1 tuk goga gi bot gurup okene.
- 10** Kobi gurup me 2 wer te myel bot gurup okene.

11 Leyo tam.

Gur jo karacel ite penyo apeny magi. Miyi otuku kare me tam kede gamo apeny acel acel. Lwong awobe kede anyira ducu me bino ituku.

- Itamo wunu ni jami awan okobo kede owero aman tye atimere ipaci wa?
- Ngo omio pire twero bedo atek pi awobe kede anyira me bedo icukul?
- Itamo ni jo ikina paci twero yee me awobe timo jami awun inyamo tin ni me kony anyira bedo icukul? Titi gi agami.
- Pola paci tye kede tam ni, ka ope kede cente adwong pacu, myero otino awobe keken en awoti icukul. Itamo wunu ningi ikop man?
- Tam ngo ame itwero mio awoti me wek amine bed icukul?

12 Cego.

Kwan man malo alongo. *Paci ame obedo OTEKA tute me mio otino gi awobe KEDE anyira bedo icukul. Ka anyira obedo icukul, gin dongo kun otye kede gum adwong me nwongo tic kun obedo gini kede paci abeco kede yot kom. Pire tutwal me anyira bedo kede kare me tio tic ame opwonye omio gi me atima nino inino. Awobe twero bedo OTEKA ikonyo amege gi itic mogo me pacu wek amegi tim tic ame opwonye omio gi me atima pacu. Awobe kede anyira dang twero bedo OTEKA kun beyo ilok kede jo adongo ikom ber abode icukul.*

13 Cikere.

Kwan man malo alongo: *Woti iyi gurup ite kobo gin acel ame itwero timo wek kony anyira ipacu wu bedi icukul.*

Icina me lagoro nywal kede ngeyo kare me yac

1 Me acaki. Kobi otuku me gure ite kwano man ooko alongo: *Tin obino winyo icina ikom rii kede yac me acaki kede lagoro yac me aryo.*

2 Kwan icina man bot gurup:

Omara kede Akullu obedo onywal anyen kede atin me dwete angwen. Akullu ngeo ni ka imito nwongo atin okene nwongo omyero epit atinere pi dwe acel okene kede tic oken me pacu. Ento Akullu tye kede mwaka 21 keken en tye kede lworo ni ka pe enywalo atin okene oyotoyot en eromo tii oko. Akullu owoto bot atic me yot kom me kin paci okobe ni en pe myero bed ilworo pien mon nywal naka akadi tye kede mwaka 30 iwot kede malo. En okoba Akullu ni bedo ber me nwongo atin me acel ame dong en oyubere itamere kede ikome. Atic me yot kom omede kede miye tam ni myero kur pi mwaka aryo ame pwod Peru otemo me yac okene pi gwoko yota kome kede yot kom atinere. Akullu kede Omara nwongo tye atic kede yore me dot acalo yore me gengo yac me aryo. (Ame olwongo ni LAM), ento atic me yot kom okoba Akullu ni yore ni tio ka atin pwod tye ka dwete 6 dwogo kede piny keken, atin doto ka cak kor apat kede ginoro okene, ka Akullu pwod pe ocako tio two dwe. En okoba Akullu ni calo dong atin tye dwete 4, Akullu kede Omara omyero cak yikere me cako tic kede yore okene me lagoro nywal acalo, Tic kede opira me butu, mwonyo yat me gengo yac, tucere kede yat me ipico me gengo yac, kwoyo yat ibad, onyo nyonyo ame oketo iyi awura (IUD). Akullu kede Omara oleo tam gi karacel ote yee me yero yo acel ame mio gi obedo pi mwaka aryo abongo yac okene.

3 Kwan icina man dok inwo bot gurup.

4

Leyo tam. Peny gurup kede apeny magi ite mio gi kare me leo tam kede agam gi iyi kingi. Myero inen ni ilwongo coo kede mon me leo agam gi kede gurup.

- Ngo omio itamo ni dako omyero kur naka ka eromo mwaka 18 eka ete cako nywal?
- Ngo omio jo ame onyomere omyero kur pi mwaka aryo me yaco atin me aryo?
- Kob nga, ame tye kede twero me gengo yac kede ngo omio itamo ni tye amano? Itamo ni obedo icoo, ya dako onyo jo onyomere ducu?
- Peki ango ame jo atino beo iye irii kede yac gi me acel?
- Ngo ame jo atino romo timo me mio gi gengo peki ame mio gi orii kede yac me acel?
- Peki ango ame jo onyomere atino nwongo ikare me lagoro yac kede mwaka aryo?
- Ngo ame jo onyomere romo timo me gengo peki me lagoro yac?

5

Cego. Kwan man ooko alongo: *Man pire tek me mona atino kuru naka ka kare ame kom gi kede tam gi dong oromo me nwongo otino, naka ka mwaka gi oromo 18. Yac oko oyotoyot iyonge nywal cicut romo kelo peko me yot kom ikom toto onyo atin. Romo dang kelo peki me cente kede gin acama mio dongo atin bedo atek. Woti i dakatal atitino onyo bot atic me yot kom me kin paci me leo tam iyore apapat ame iromo yero me rii kede yac me acel onyo lagoro nywa pi yaco atin me aryo.*

6

Cikere. Kwan man ooko alongo: *Woti iman yii jo ogure eka ite cako nying atic me dakatal atitino kede atic me yot kom me kin pacu ame ingeo ame itwero lok kede pi yore aber me lagoro nywal.*

Tuku ame nyutu kit ame kongo lucu kede tami

- 1** **Me acaki.** Kobi gurup me gure eka ete kwano man ooko alongo: *Tin obino tuku tuku ame pwonyo wa ikom ngo ame timere ka jo omato kongo atek.*
- 2** Goo lain ame borere romo mita 3 piny, kun itio kede lut onyo cingi.
- 3** Kobo otuku me rye atir iyi agike me lain acel ipiny.
- 4** Kwan jami me aluba man: *Amito ni wun ducu itam ngo aber ame ibino timu ikwoo wu ikare me anyim. Man romo bedo ginoro me kare anonok ame abino, calo bala "Amito nwongo tic diki." Onyo romo bedo ginoro me kare abino anyim, calo bala "Amito bedo acato wil nino moro acel." Kong itam ni dong gin ame imito tye dong inget lain me agiki, ame dong itye inwongo cegi me yin tunu iye. Dano acel acel, awot ame tye aloko gin ame en imito along ame jo ducu romo winyo kun iwoto ame ilubu laini naka iyi agiki mere. Kong dong imiyie bala laini obedo pem, ame ogero malu iwi yamu. Omyero iwot ame tyeni acel tye anyim, gwok tyeni ilain. Abino bedo kwano wel tyeno adi ame tyeni oya kede ilain. Ka ame dano me acaki otunu iyi agiki eka dano me namba aryo dok te cako wot.*
- 5** Kwano kop me aluba iyore me 3 inwo me wek jo ducu niang aber.
- 6** Cak wunu tuku. Myero inen ni otuku coo kede mon ducu okobo gin agin omito ducu idwon alongo kun owoto ongolo yii lain iryeko, kun ogwoko tyen wu ducu ilain. Akwan ooko alongo ikare ducu ame tyen otuku oya ooko ilain akaka bedo iwi lain.
- 7** Ka ame dong gurup ducu otuno oko iyi agiki me lain, kwan man: *Icawa ni dok owot cako tuku ni itit. Icawa ni, wun ducu myero imiyi wang wu oko eka ite cako wire tyeno angwen oyotyot, ame nwongo pwod pe ikobo gin ame imito eka ite wot ngolo iyi lain.*
- 8** Cak tuku. Ame nwongo mon onyo coo pwod pe ocako wot iwi lain, myero inen ni imio otuku owire tyeno angwen, kobi gi nwo gin ame gin amito ame pwod Peru ocako wot ilain. Kwan tyeno adi ame ngat acel acel tyene oya kede ilain akaka bedo iwi lain. Acel acel tyene oya kede ilain aka bedo iwi lain.

9

Leyo tam. Ka ame gin ducu dong otyeko naka iyi agiki, peny apeny magi.

- Onyo wire omio tuku obedo atek?
- Itamo ni tuku ni cal kede mato kongo iyore mene?
- Itamo ni matu kongo romo mio bedo atek iyore ango me yin inwongo gin ame imito?
- Itamo ni yore mene amato kongo balo kede pacu ame tye iyi akin paci?
- Itamo ni piny myero omat kong iyore aber?

10

Cego. Kwan man idwon alongo: *Mato kongo adwong twero kelo peki apol bala pe timo peny aber icukul, tuku medo kede moko tam arac. Romo mio komi bedo alit kede timo jami ame wango yii keni onyo bot jo okene, calo ribere ibutu abongo tic kede roc bol onyo bedo lweny atata. Ka imato kongo adwong okato kare oko, romo bedo ateki me nwongo gin ayii mito. Tye jami apol ame iromoo timo apat kede mato kongo te miyi bede dano ayie yom dang ogwokere.*

11

Cikere. Kwan man ooko alongo: *Wot iyi gurup eka ite cako nyung ginoro acel ame yin iromoo timo ame mio yin kede owote ni mato kongo iyore aber.*

Bulu ame tye kede two kwikwing, two okene onyo angwal pe myero tuk ento romo mio tam.

Kad me tic OTEKA

Kad me ateni

Kad me ateni man tye kede ngec i kom:

Yat ame mon mwonyo nino kede nino pi gengo yac

Nyonyo ame oketo iyii awura adako pi gengo yac (IUD)

Yat me pico pi gengo yac

Yat ame okwoo i bad

Opira acoo

Kite me tic kede opira coo

Opira amon

Kite me tic kede opira amon

Yat ame omwonyo pi gengo yac ame romo ngole atura

Doto atin pi dwete abicel iyonge nywal kede cak kor keken (LAM)

Cal icoo kede alokaloka ikome ikare me jarawe

Cal adako kede alokaloka ikome ikare me jarawe

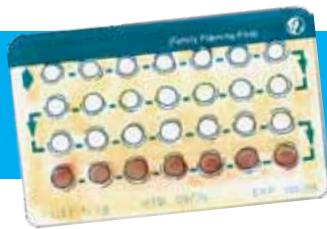
Apenye me pol kare kede agam gi

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

 GREAT

Yat ame mon mwonyo nino kede nino pi gengo yac

Yat amwonya me nino kede nino ni obedo ngo?

Yat man, ame dang olwongo ni "yat amwonya," obedo yat anyige ame mon mwonyo nino kede nino pi gengo yac. Tye yat okene ame omwonyo pi gengo yac ame olwongo ni, (progestin-only pills or the mini-pill,) ame ber pi mon ame tye adoto otino. Yoo me tic kede yat man tye kede apokapoka atitidi. Dong myero ipeny atic me yot kom pi ngec apol.

Yat amwonya man tio aber ningi pi gengo yac?

Pien mon okene pola kare pe tio kede yat man iyore aber, mon ame romo 8 ikom 100 ame tio kede yat man romo yac iyii mwaka me acel.

Yat man timo ngo ikom dako?

Yat man gengo tong dako me ya ikome. Ka kwir icoo pe orwate kede tong dako, dako pe twero yac.

Pingo jo okene maro tic kede yat ame omwonyo nino kede nino?

- Yat man tye aber.
- Man mio two dwe bino anonok, kun nwo pe olulunga atek
- Man konyo me mio del kom dako bedo apwot.
- Dako romo yac oko cutucutu iyonge giko tic kede yat man.
- Yat man dwoko cen kero me nwongo kanca ame bedo ikom me mon.
- Dako twero giko mwonyo yat ikare moro keken, abongo nwongo kony ibot atic me yot kom.

Pingo jo okene pe maro tic kede yat me amwonya man?

- Dako myero mwony yat man nino ducu me mio yat man tic aber.
- Kare okene tek me mwonyo yat ka itye keni.
- Yat man romo kelo alokaloka me tio two dwe ame nwo pe kelo peko moro keken iyot kom.
- Yat man kare okene kelo abar wic, cak awac, kede alokaloka ipek.
- Mite me bedo kede ka nwongo yat man, ame romo bedo atek ka otum oko dakatal oonyo ika cato.

Ngo okene ame mite me an ingeyo?

- Dako me mwaka moro keken romo mwonyo yat man, medo kede naka bulu.
- Mon ame pe onyomere romo tic kede yat man.
- Mon ame tye kede otino kede en ame pwod pe onywali romo tic kede yat man.
- Yat man pe bedo ikom mon, mite me gin imwonyo nino ducu.
- Yat man pe kelo alokaloka me miti me butu ikom dako.
- Yat man pe kelo lurr ikom dako oonyo bulu.
- Yat man pe oonyo yic, kede pe mio dako nywalo atin atye kade angwal oonyo nywalo otino apol.
- Ber me nwongo yoo ame mio i poyoo me mwonyo yat man ikare ducu acalo bala icawa me lwokere, butu oonyo cem me otyeno.
- Ka pe imwonyo yat, pire tek me mwonyo oko oyoyot ka wii opoyo kun imedo kede yore okene calo bala opira me ribere ibutu pi gengo yac naka ka icako tic kede boc me yat okene.
- Yat man pe gwoko dano ikom twoe mogo ame kobo iyore me ribere ibutu ikin icoo kede dako kede kudi me two jonyo.

Nyonyo ame oketo iyii awura adako pi gengo yac (IUD)

En IUD ni obedo ngo?

IUD obedo opira oonyo nyonyo moro atitidi ame oketo iyii awura amon pi gengo yac pi kare aromo mwaka 12.

Nyonyo man tio aber ni ngo pi gengo yac?

Pien Nyonyo man pe maro wote ooko oonyo pe tic, dang pe tye dako moro keken ikom mon 100 ame tio kede yore ni ame romo yac oko iyii mwaka me acaki.

Nyonyo/opira ni ame oketo iyii awura ni tio ni ngo?

Nyonyo/opira ni ticere tye me neko kwir ame tye ilac icoo ame pwod pe orwate kede tong dako.

Pingo omio jo okene maro tic kede yore man pi gengo yac?

- Ber kede tio aber tutwal me gengo yac pi mwaka aromo 12.
- Ka dong oketo nyonyo man oko, pe dong tye ginoro okene ame dako myero tim me gengo yac kede poyoo.
- Nyonyo/opira ni pe nen oonyo winyere, dong pe tye ngatoro ame romo ngeyo ni dako tye atic kede.
- Dako twero yac oko oyotoyot ka atic me yot kom okwanyo nyonyo man ooko.
- Ka dong ame oketo, pe tye ginoro okene ame dok mite me atima pi nyonyo man.

Pingo omio jo okene pe maro tic kede yore man?

- Atic me yot kom ame opwonyere en amyero ket kede kwany nyonyo man.
- Keto kede kwanyo nyonyo man pe mio dako bedo kede kwo ayot.
- Remo oony ikom mon okene adwong kun olungere medo kede arem adwong ikare me tic kede yat man tutwalere wok pi dwete 3 – 6 me acaki.

Ngo okene ame mite me an ingeyo?

- Mon ame pe onyomere romo tic kede yore man.
- Mon ame pwod pe kede otino romo tic kede yore man.
- Nyonyo/opira man dako me mwaka moro keken, oonyo bulu adako romo tic kede.
- Nyonyo man pe mio yii dako ony Iyonge kwanyo.
- Yore man pe kelo lur ikom dako.
- Nyonyo man pe kelo nywalo atin ame tye kede angwaloro keken.
- Nyonyo/opira man pe kelo kanca.
- Nyonyo/opira ni pe woto iyii itao oonyo iyii adam adako.
- Nyonyo man pe kelo peko moro oonyo arem moro keken ikare me rwate ibutu.
- Nyonyo man oromo tic kede naka ikare ame dako tye adot.
- Dako pwod romo tio tic atek kadi tye kede nyonyo man.
- Nyonyo man pe gengo nwongo kudi me two jonyo onyo twoe okene ame kobo iyore me ribere ibutu.

Yat me pico pi gengo yac

Yat me pico pi gengo yaci obedo ngo?

Man obedo yat ame otucu kede mon pi gengo yac. Yat me pico man tye kwone apol apatpat. yat me pico ame mon tucere kede iyonge dwete adek adeki kare okene olwongo ni 'DMPA oonyo Depo-Provera'. Twero bedo ni oonyo tye kit yat toro okene me pico ikin paci wu. Tim ber ilok kede atic me yot kom pi ngec okene apol.

Yat me pico man tio aber ningi pi gengo yac?

Pien karo okene wii mon pe poyo oonyo pe romo tucere ikare ikokome, mon aromo 3 ikom 100 ame tio kede yat man romo yac imwaka me acel.

Yat man tio ningi?

Yat man gengo bino atong dako. Ka pe tye tong dako moro ame myero rwate kede kwir icoo, en pe romo yac.

Pingo omio jo okene maro tic kede yat man?

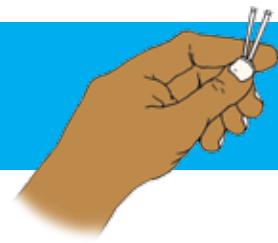
- Yat man tye opore kede tio aber pi gengo yac.
- Pol otic me yot kom romo mio yat man.
- Ikin kare me dwete adek, pe tye ginoro ame mite me mon tio me poyoo.
- Pe tye kitoro ame jo okene romo kobo kede ka dako tye atic kede yat man. Obedo gin me imung,
- Remo ame kato ikare me kwer amon doko anonok kede gik oko iyonge kare aromo mwaka acel me tic kede yati.
- Yati dako romo tic kede naka ka tye adot cakere ikare me cabit 6 iyonge nywal.

Pingo jo okene pe maro tic kede yat man?

- Alokaloka bedo atye ikare me kwer amon onyongo twero rweny oko.
- Mio kec neko dako ame romo kelo cweo.
- Dako romo tero kare aromo dwete 6-12 me yac iyonge weko tic kede yat man.
- Dako myero poyoo me wot neno atic me yot kom iyonge dwete adek adeki pi tucere kede yati.

Ngo okene ame mite me an ingeyo?

- Yat me pico man pe kelo lur ikom dako oonyo bulu anyako.
- Mon ame pwod pe onywal dang romo tic kede yat man
- Dako twero tic kede yat man naka ka pe onyomere.
- Yat man tio pi mon me mwaka moro keken medo kede bulu anyira.
- Yat man mio mon pe neno two kwer gi, man pe kelo peko moro keken ikom dako pien remo ni pe romo makere ikom dako oonyo kelo peki okene. Mon okene maro pien ni man mio gi pe tio two kwer gi.
- Yat man pe gengo nwongo kudi me two jonyo oonyo twoe okene ame kobo iyore me ribere ibutu.

Yat ame okwoo i bad

Yat man ame okwoo ibadi obedo ngo?

Yat man tye atitino ame oketo ite del bad dako imalu kun romo gengo yac pi kare ame romo mwaka 3-5 alubere kede kit moro no. Tye kwone yen man aryo ame ngeye atek i Uganda: Implanon, ame rii pi mwaki 3, kede Jadelle, ame rii pi mwaki 5.

Yat man tio aber ningi pi gengo yac?

Mon aromo 1 oonyo pe ikom mon 100 ame tio kede yat man romo yac iyii mwaka me acaki pien yat man maro dongo ooko oonyo pe tic.

Yat man tio ningi pi gengo yac?

Yat man gengo tong dako ibino. Ka kwir pe orwate kede tong dako, mio dako pe romo yac.

Pingo jo okene maro tic kede yat man?

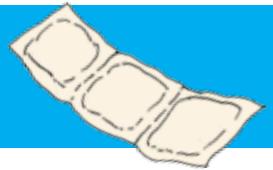
- Yat man tye aber kede pore tutwal pi gengo yac.
- Yat man tero mwaki aromo 3-5.
- Ka ame dong yat man oketo oko, pe tye dok ginoro okene ame mite me dako timo kede poyo pi gengo yac.
- Two me kwer gi doko anonok kede romo gik iyii kare me mwaka acel.
- Dako twero yac oko cutucutu iyonge kwanyo yat man.
- Yat man otwero tic kede naka ka dako tye adot cako ikare me cabit 6 iyonge nywal.
- Pe tye ngatoro ame romo kobo ni dako tye atic kede yat man.

Pingo omio jo okene pe maro tic kede yat man?

- Dako twero beo iyii alokaloka ikare me tio two kwere ame pe obedo ginoro arac pi yot kom.
- Atic me yot kom ame tye kede ngec en aye myero ket kede kwany yat man
- Mon okene ame tio kede yat man kare okene bedo kede abar wic, pek gi dok ping kede maro gini ngokere.

Ngo okene ame mite me an ingeyo?

- Mon ame tye kede mwaka moro keken romo tic kede yat man, medo kede naka bulu anyako.
- Dako romo tic kede yat man naka kadi bed ni pwod pe onywal.
- Dako romo tic kede yat man naka akadi pwod pe onyomere.
- Yat man pe kelo lurr ikom dako oonyo ikom bulu anyako.
- Yat man pe woto kakanoro keken ikom dano.
- Yati twero mio dako giko tio two kwer, ento man pe obedo gin arac pi yot kom. Remo pe jogere ikom dako.
- Yat man pe gengo nwongo kudi me two jonyo oonyo twoe okene ame kobo iyore me ribere ibutu.

Opira acoo

Opira acoo obedo ngo?

Opira acoo obedo del arep ame oruku ikom me icoo ikare me rwate i butu.

Opira acoo tio aber ningyo pi gengo yac?

- Pien jo okene ame onyomere pe tio kede opira aber ikare ducu me rwate i butu, mon aromo 15 ikom 100 ame tio kede opira romo yac iyii akina me mwaka acel.
- Ka otio kede opira aber ikare ducu me rwate i butu, opira tio aber me gengo two ame kobo i butu karacel kede kudi two jonyo.

Opira acoo tio ningyo me gengo yac?

- Opira noo jolo kwir atar ame pelo iyi ikom icoo ka en oony. Man weko kwir pe donyo ikom dako kede dang me rwate kede tongue.

Pingo jo maro tic kede opira acoo?

- Opira man ber kede dang tic kede yot.
- Iromo tic kede opira abongo nwongo ngec ibot dakatal.
- Pola akare nwongo opira man yot.
- Ka i tio kede aber ikare ducu me rwate i butu, opira gengo yac kede kudi two jonyo medo kede twoe okene ame kobo i butu.

Pingo jo okene pe maro tic kede opira acoo?

- Ruku opira gengo mit arwate i butu.
- Jo aryo ducu myero yee ame icoo pwod pe oruku opira.
- Opira myero bed atye ame rwate i butu pwod pe optimere.
- Ka pe otio kede aber, opira romo yec onyo pelo oko i cawa me rwate i butu.

Ngo okene ame mite me an ingeyo?

- Jo okene pe tio kede opira aber dang pe tio kede ikare ducu me rwate i butu, pi man, pire tek me tic kede yore okene me gengo yac, calo bala yat amwonya, nyonyo ame oketo i awura, yat ame okwoo i bad, medo kede tic kede opira me gengo yackede twoe ame kobo i butu.
- Jami calo bala moo wir kede moo dek twero balo opira. Ber me tic kede pii keken.
- Opira myero ogwok i kabedo ame otwoo aber, pe iyii cao.
- Opira aceli myero otii kede pi tyen acel keken. Myero i tii kede opira anyen ikare ducu me rwate i butu.
- Pe i tii kede opira ame poke oyec, onyo ka opira no tye ame otwoo oko, omakere oko, onyo kala mere dong ollokere oko.
- Pe i kaa pok opira kede laki pien iromon tuco oko.
- Tii kede opira acel acel keken pi rwate i butu.

Kite me tic kede opira coo

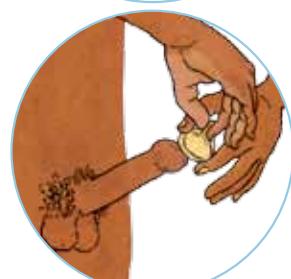
Yore 1

Ruk opira ame komi me icoo ni ocung atek ame kom wu pwod pe orwate.
Lac ame ocako oony romo bedo kede kwir onyo twoe ame kobo i butu.

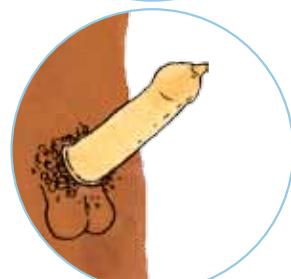
Yore 2

Yec pok opira tung cel eka itee neno ni opira pe oyec oko. Wot opira ooko aber

Yore 3

Mak wii opira wek yamo iyie kato ooko pien yamo no romo mio opira yec
oko, eka itee ruku ikomi me icoo ame ocung atek. Dang i tee keto naka iyii
agiki me kom icoo

Yore 4

Kun pwod i tye idiyo wiye ame ocegere, tii kede cingi tung okene me ryeyo
momot naka iyii agiki me komi me icoo eka myero inen ni opira tye aber
ikomi i cawa me rwate i butu; ka tye adok malu, waa idwogo cen kakare
oyot oyot.

Yore 5

Cucut iyonge oony, kwany komi me coo oko ame pwod tye ocung atek eka
ite mak opira atek i kakare. Kwany opira keken ka dong i woto ko oko.

Pe iwek komi kede opira bed cok kede kom awoti.

Yore 6

Bol opira ame otio kede oko. Boo opira ni oko kede papara eka i te bolo i
bur yugi. Pe i bol i coron ame tio kede pii.

PE I TII KEDE OPIRA ACEL PI TYEN AME KATO ACEL OKO.

Opira amon

Opira amon obedo ngo?

Opira amon obedo del arep ame oyubu aber pi kom me dako. Tung cel me opira wumu awura dako me gengo lac icoo me donyo. Dako tio kede ikare me rwate i butu me gengo yac.

Opira mon tio aber iyoo mene me gengo yac?

- Pien kare okene mon pe twero tic kede opiraa amon aber ikare ducu me rwate i butu, mon aromo 21 ikom 100 ame tio kede opira romo yac iyii akina me mwaka acel.
- Opira mon dang gengo twoe apol ame kobo i butu ka dako kede cware otio kede aber ikare ducu me rwate i butu.

Opira amon tio ning?

- Juku lac icoo oko me wek kwir icoo pe dony ikom dako ikare me rwate ibutu.

Pingo jo okene maro tic kede opira amon?

- Opira man tye aber tutwal.
- Ka otio kede ikare ducu dang aber, romo gengo yac kede two apol, medo kede kudi two jonyo.
- Romo bedo ikom dako pi cawa 8 ame rwate i butu pwod pe otimere. Man mio rwate i butu bedo aber.
- Opira amon medo miti me rwate i butu tutwal.
- Jo dang romo tic kede abongo neno atic me yot kom.

Pingo jo okene pe maro tic kede opira amon?

- Welere tek loo me acoo ko.
- Opira no romo woo ame weko tic kede bedo atek.
- Kadi bed ni dako keto gin ni i kome, icoo myero yee me tic kede.
- Man mito pwonyere moro anonok me keto oyotoyot kede aber.

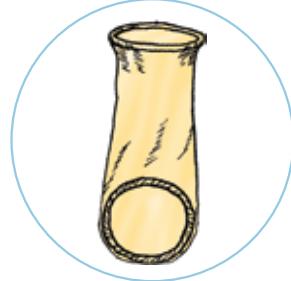
Ngo okene ame mite me an ingeyo?

- Jo okene pe tio kede opira aber dang pe tio kede ikare ducu me rwate i butu, pi man, pire tek me tic kede yore okene me gengo yac, calo bala yat amwonya, nyonyo ame oketo iyi awura, yat ame okwoo i bad, medo kede tic kede opira me gengo yac kede twoe ame kobo i butu.
- Jami calo bala moo wir kede moo dek twero balo opira. Ber me tic kede pii keken.
- Opira amon pe rweny ikom dako.
- Jo onyomere kede ame pe onyomere romo tic kede opira amon.
- Opira amon pe kelo two ikom dako.
- Opira amon mega acoo myero pe tii kedgi awang acel.
- Opira amon myero ogwok kan otwoo aber.
- Opira amon myero otii kede icel keken.
- Pe iyee tic kede opira ame dog poke oyec, onyo ka opira no tye ame otwoo oko, omakere oko, oonyo kala mere dong ollokere oko.
- Bed kede opira apol kare ducu.

Kite me tic kede opira amon

Yore 1

Yab pok opira aber.

Yore 2

Moo nyor ame tye iyii opira i tung ping, i kan ocegere ni. Nyoro pe tye ikom opira no.

Yore 3

Dwiny nyor iye no iyii akina atwon kede nyako cing me dyere.

Yore 4

Tii kede cingi me keto nyoro ikomi me dako. Nyor ame odong bedo ooko eka te wumu komi me dako.

Yore 5

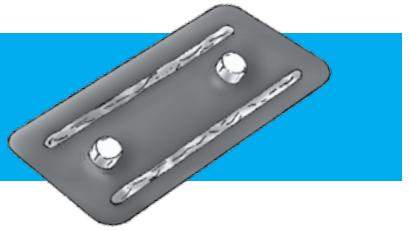
Mii kom icoo dony aber iyii nyor me ooko ka itye irwate i butu. Ka komi tye ooko, man pe gwoki ikom yac kede twoe ame kobo i butu.

Yore 6

Dwiny eka ite mino nyor me ooko no me gwoko kwir iyii opira eka itee wooto ooko aber ame dako pwod pe oya malu iyonge rwate i butu. Pe ibol i coron ame tio kede pii. Ento wang ooko, oonyo bol ibur coron.

Yat ame omwonyo pi gengo yac ame romo ngole atura

Ngo ame obedo yat ame omwonyo pi gengo yac ame romo ngole atura?

Yat ame omwonyo pi gengo yaci tye anyige ame omwonyo ikin kare me nine abic iyonge rwate iyore me butu abongo gengere. Ikare okene dang olwongo ni 'morning after pill'.

Yat man tio aber ningo pi gengo yac?

Pien kare okene mon pe mwonyo gini yat man ikare ikokome onyo ikare okene yat pe tio, mon aromo 1 oonyo 2 ikom 100 ame tio kede yat man iyonge rwate ibutu tyeno 1 romo yac.

Yat man tio ningó?

Yat man gengo oonyo gallo wota tong dako me rwate kede kwir icoo. Yat man pe tio ka dako dong oyac oko.

Myero tii kede yat man ikare mene?

Dako romo tic kede yat man ikin kare me nine 5 iyonge rwate kede icoo ibutu abongo gengere, medo kede ribere ibutu abongo tic kede yore moro keken me gengo yac oonyo ka yore okene pe otio aber, calo bala ka opira oyec oonyo dako okeng mwonyo yatere me nino ducu. Yat man tio aber ka omwonyo oyotoyot iyonge rwate ibutu abongo gengere.

Pingo omio pola jo maro tic kede yat man?

- Oromo tic kede iyonge rwate ibutu abongo gengere pi mio gum okene pi gengo yac.
- Dako en aloo.
- Oromo gwoko icing kace dako oribere iyore me butu abongo gengere.

Pingo jo okene pe maro tic kede yat man?

- Yat man romo kelo alokaloka anonok me cwer aremo pi nine 1 oonyo 2 iyonge mwonyo.
- Man romo mio dako cako tio two dwe oko con oonyo pe kite ame nwo bedo kede con.
- Man romo kelo ngok, abar wic, onyo rem ayic ikin kare me cabit acel iyonge mwonyo.

Ngo okene ame mite me an ingeyo?

- Yat man ber pi mon ducu medo kede bulu.
- Man pe kelo oonyo yic.
- Yat man pe gengo dano me nwongo kudi two jonyo.
- Man pe kelo angwal ikom atin ka yac obedo atye.
- Pe rac pi yot kom dako.
- Pe kelo lurr. Dako twero yac oko cutucutu ka en dok orwate ibutu abongo gengere.

Doto atin pi dwete abicel iyonge nywal kede cak kor keken (LAM)

LAM obedo ngo?

LAM, obedo yore acel me lagoro nywal ame obedo "doto atin pi dwete abicel (6) iyonge nywal kede cak kor keken" pi gengo yac. Man jengere ikom adwogi me dot ikom dako.

LAM tio aber ningó?

Pien mon okene pe tio kede LAM aber, mon aromo 2 iyi akina 100 ame tio kede LAM pi dwete 6 me acaki iyonge nywal romo yac.

LAM tio ningó?

LAM gengo wot atong dako me rwate kede kwir icoo. Pi yore man me tic aber, dako myero bed kede jami adek magi:

1. Two dwe pwod pe odwogo iyonge nywal.
2. Atin doto cak kor keken. Man nyuto ni pe tye cem onyo pii-pii, moro keken ame myero mii atin. Atin myero dot cak idye ceng kede iwor ducu.
3. Atin pe kato dwete 6.

Ka dako dong pe romo keto itic yore adek magi, en myero cak tic kede yore okene me Lagoro nywal cutcut pien LAM pe amaro konye me gengo yac.

Pingo jo maro tic kede yore man me gengo yac?

- Doto atin pe mito cente moro keken.
- Doto cak ber tutwal pi yot kom atin kede totere.

Pingo jo pe maro tic kede LAM?

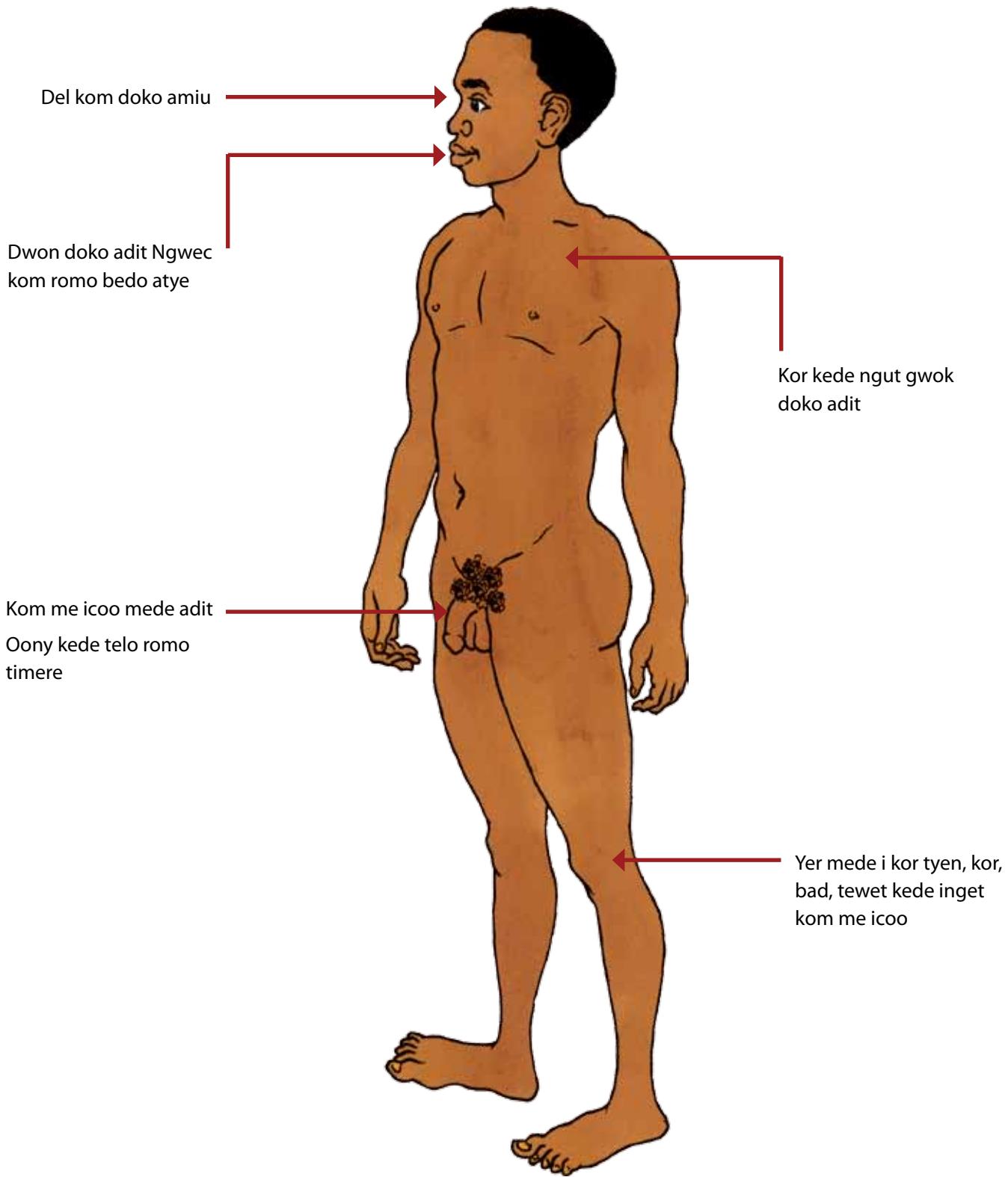
- Dako myero dot atin kede cak kor keken idye wor kede idye ceng ducu ame pe romo timere pi toto ducu.
- Toto pe twero pokere kede atin pi cawa alac idye ceng onyo idye wor.
- Yore man onywalo kede dano anywala. Pe kede yatoro keken, yore ame otio kede onyo pwony me dakatal pe mite.

Ngo okene ame mite me an ingeyo?

- Yore man tio aber tutwal me gengo yac ka dako pwod pe ocako neno two dwe mere kun tye amio atin cak kor keken idye wor kede idye ceng ducu kede ka atin pe kato dwete 6.
- Cak kor keken romo pito atin pi acaki dwete 6. Cem onyo gin amata moro keken pe mite.
- Cak kor pe romo jwik ka dako tye adoto atin idye wor kede idye ceng.
- Dako myero mede kede doto atin naka akadi en onyo atinere kome lit.
- Dako myero cak tic kede yore okene me gengo yac ka en dong ocako timo two dwe mere.
- Me mede kede gengo yac, dako myero cak tic kede yore okene me gengo yac ka en ocako pito atinere kede cem onyo gin amata okene.
- Me mede kede gengo yac, dako myero cak tic kede yore okene me gengo yac ka atin okato dwete 6 dong oko.
- Pire tek me yero yore anyen me gengo yac ame jami magi ducu pwod pe otimere me wek dako mede kede gengo yac. Dako myero mede kede doto atin kadi en ocako tic kede yore okene.

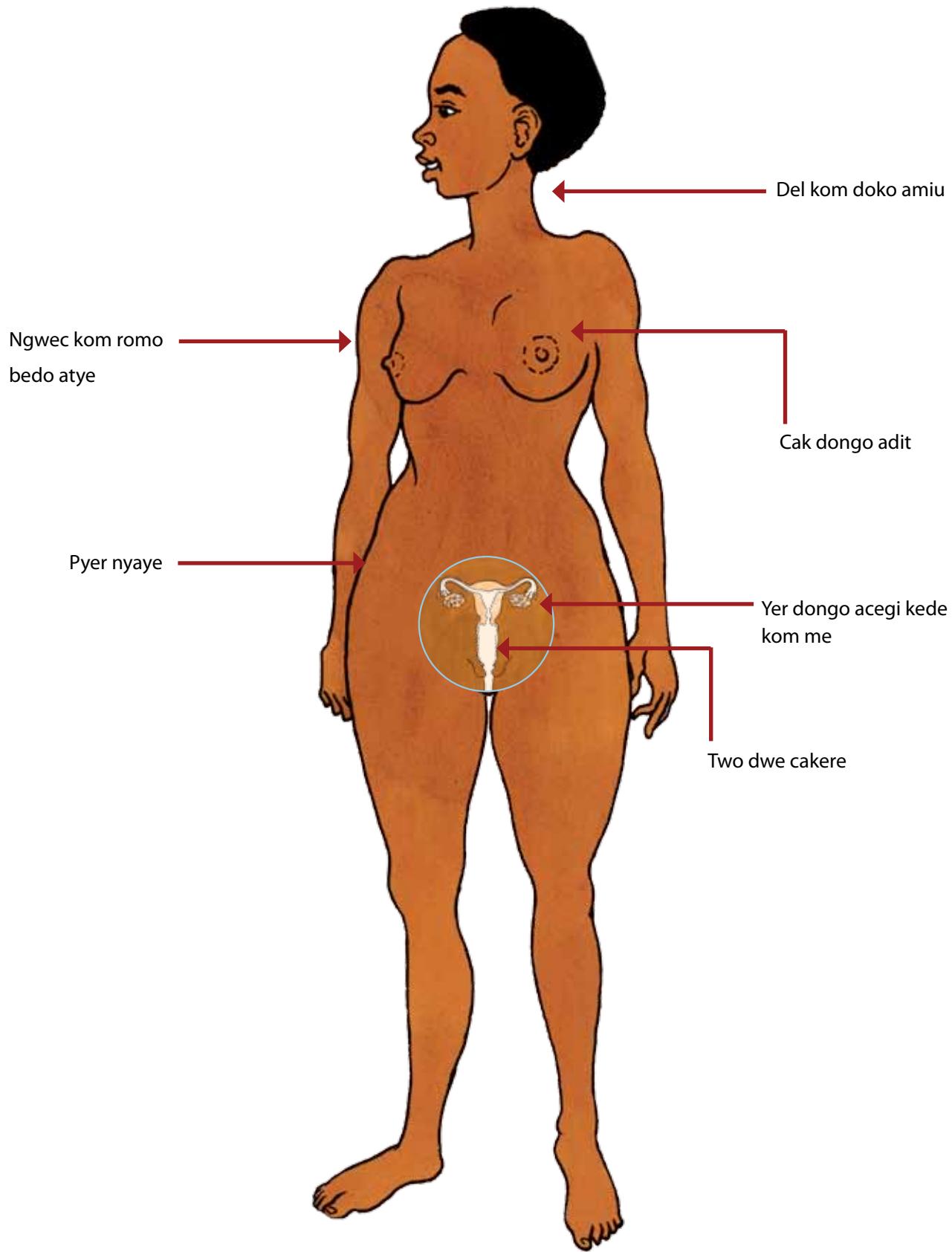
Cal icoo

Myero otii kede i Kad me tic pi bulu mwaka 10-14

Cal adako

Myero otii kede i Kad me tic pi bulu mwaka 10-14

Apenye me pol kare kede agam gi

Jarawe obedo ngo?

Jarawe obedo kare ame otino tye adongo kun nwo gin dong pe obedo otino atino kede pwod pe odoko jo adongo. Ikare me jarawe, kom awobe kede anyira nwongo alokaloka apol akom dongo adit dang abor, kom me icoo kede dako mede, kede yer cako dongo i dul apatpat me kom. Ikare man, kom nyako dongo ame en romo yac kede awobi dang romo mio nykao yac. Ento, kadi bed ni dong oromo yac, man pe nguto ni gin tye atera i tam kede ikom gi me yac.

Mwaka mene ame awobe kede anyira beo i jarawe?

Jarawe nyuto alokaloka ducu me kom ame otino beo iye ikare me doko jo adongo. Anyira cako nwongo alokaloka con loo awobe. Pol anyira nwongo alokaloka iyii akina mwaka 8 - 13, kede me awobe cakere iyii akina mwaka 10 - 15. Twero bedo cicut onyongo iyonge kare moro. Jo ducu pokere anonok, dano acelacel beo i jarawe ikare apatpat. Alokaloka me tam kede kom mede naka i mwaka 19 onyo 20.

Pore me anyira onyo awobe okene dongo con loyo owote gi?

Ateni. Awobe okene donyo i jarawe con i mwaka 10, en okene naka i mwaka 15. Anyira okene donyo con bala i mwaka 8 kun en okene i mwaka 13 onyo akato. Ento, ka nyako pe ocako timo two dwe mere naka iyii mwaka 16, en myero nen atic me yot kom.

Ngo obedo two kwer amon?

Remo ame ony ikom mon dwe idwe onyo olwngo ni kwer amon, obedo oony aremo aber kede jami mogo iyii awura anyako onyo dako. Maro tero kare aromo nine adek tunu kede iyii abiro dwe idwe. Man obedo anyut ni dako twero yac teki orwate iyore me butu.

Nine adako me timo two dwe ni obedo ngo?

Nine adako me tio two dwe obedo kare cakere inino me acel me cako timo kwer amon naka inino ame idiko mere nwo en acako kede kwer me dwe anyen. Pien man timere kare ikare, olwongo ni "nine me kwer."

Awene ame dako onyo icoo tye atera/romo yac?

Bedo atera nguto ni dako dong twero yac. Kom dako tye atera iyii akina nini me tio two dwe mere man aye obedo nine ame en twero yac. Kom dako tye atera me yac pi nine moro anonok i nine me kwere naka ka en dong otii. Coo romo bedo papu pi kwo gi lung.

Yubere atong dako obedo ngo?

Yubere atong dako obede kare me ya atong dako otego iyii cao mere. Man timere idyere me nine me twoyo two dwe adako. Dako romo yac ka kwir icoo kede tong dako orbere ikare me rwate ibutu. Ikare ni, ka tong dako dong otego, en romo nwongo pii atar tar ipali mere onyo kome me dako bedo adyaka.

Ngo obedo pii pii ame icawa okene anyira nwongo tye adyaka ite pali gi?

Ngo obedo pii pii ame icawa okene anyira nwongo tye adyaka ite pali gi?

Anyira kare okene neno pii pii moro atar ite pali gi onyo nwongo ni kom gi me mon tye adyaka – man olwongo ni ony apii me kom dako. Gin pola kare onwongo gin man ikare me yubere atong gi, ame nwo dong otego. Pii man konyo me mio kwir icoo wot rwate kede tong dako iyii awura.

Anyira myero ket ginoro ikom gi me mon wek ngwece bed akur?

Lwoko kom gi me mon kede cabun medo kede pii didik romo mio bedo acil. Pe keto ginoro ikom me mon weko kom dako atwoo, bedo angwece tye kede nwo twoe apapat.

Anyira romo gwokere ningi ikare me timo kwer gi ka pad pe?

Ka pad pe tye myero ket gini pama onyo bongo acil ite pali gi, man konyo me jwiyo remo. Obedo tam aber me bedo kede pama onyo bongo okene pi konyi me aloka idiceng.

Teelo obedo ngo?

Telo obedo cung akom me icoo atek kede remo. Awobe kede coo maro telo tyen apol idi wor. Timere me dano yaa idiko kun otelo kede icawa okene dano tello ame nwo pe oyubere, onyo akadi nwo pe tye atamo ribere ibutu. Awobe kede coo dang telo ka gin pe tye angeyo idii ceng, kadi dang gin pe kede miti me rwate ibutu. Awobe kede coo pe romo gengo gini telo pien man obedo gin ame timere pi dongo.

Lire acoo obedo ngo?

Lire obedo yango me kwanyo del loro atitidi (del me wi ikom me icoo) ame wumu wi ikom me icoo. Ka awobe olore, man pe kelo peko ikom awobi iyore me rwate ibutu ikare me anyim. Lire awobe kede coo konyo me dwoko cen kure me nwongo kudi me two jonyo ento pe gengo nwongo kudi me two jonyo. Akadi bed ni awobi olore, myero nen ni etio kede opira ikare me ribere ibutu pyen obedo yore aber pi kare ducu me rwate ibutu.

Ngo obedo lac kede kwir acoo?

Lac obedo pipii atar ame donyo ikom icoo kun bedo kede kwir. Kwir obedo teko icoo ame rwate kede tong dako te kelo atin. Kwir man yubere iyii tong man icoo kun bedo kede kwir adwong atitino iyii lac acel acel. Nyako romo yac ka kwir man odonyo ikome icawa me rwate ibutu.

Ony ika butu obedo ngo?

Ikare me Jarawe kom lokere eka te cako yubu kwir. Kwir man nwo tye atera me weko kom dano kun beo iyore me oony ikabutu. Pol kare bulu awobe yaa gini ikabutu idiko ame oteelo kun ikare okene nwo pali kede kabutu gi ojot. Man obedo gin atimere.

Kom me icoo myero borere kede ditere bed arom kwene?

Bor me kom icoo pire pe tek dang pe ngutu ni icoo romo nywalo atin onyo bedo kede mara. Pi jo adongo, kom me icoo bedo iyii akina cm 14-16 ka otello kun bulu pe kede caji moro keken pien kom gi dongo papat kede ikare apapat. Ikare me jarawe ni (mwaka 10-18) kom me icoo kede tong man dongo oyotoyot kadi bed ni kom me icoo pe giko dongo naka ka itunu mwaka 21.

Kwir kede lac rom kato karacel?

Lac kede kwir ducu tio kede yoo acel. Ento, yoo atitidi bala dogola ame tye ping ite opira a ame cwalo lac ooko pe twero mio lac kede kwir donyo iyii opira karaacel.

Itwero lwoko kom me icoo ning?

Lwoko kom me icoo momot i pii medo kede cabun didik. Ka awobi ame pe olore, myero waa del dwok cen momot eka te lwoko tere.

Biyo kwir/cobo miti obedo ngo?

Man obedo ka awobi onyongo nyako otio kede yore okene me cobo miti apat kede rwate ibutu. Tic kede yore man me tyeko miti ni kelo ony, ame dang kare okene olwongo ni cobo miti. Pe tye yore aber onyo arac me cobo miti.

Tic kede yore okene pi cobo miti me butu romo kelo peko iyot kom?

Ber. Man pe kelo peko moro keken kadi dang otimo kare ikare dang, pe tye peko me yac, kudi two jonyo kede twoe okene ame kobo iyore me ribere ibutu. Man pe gengo yubere akwir icoo onyo yot kom dako. Kadi bed ni jo romo bedo kede lewic, alano moro pe iye.

Anyira romo tic kede yore okene me cobo miti gi abongo rwate kede icoo iyore me butu?

Ateni. Man timere me anyira tic kede yore okene me cobo miti gi abongo rwate kede icoo iyore me butu. Pol anyira cako timo gin man ikare ame obedo gini bulu atino. Pe kelo peko me yac, kudi ame kobo two jonyo, onyo twoe mogo ame kobo iyore me mit.

Dako romo yac kadi obedo tyeno mere me acel me ribere kede icoo iyore me butu?

Ateni, dako romo yac kadi obedo tyeno mere me acel me rwate kede icoo iyore me butu. Dako romo yac icawa moro keken ame en oribere kede icoo iyore me butu kun nwo kom icoo tye iyii kome. Dano dang romo nwongo twoe ame kobo iyore me mit icawa moro keken ame en oribere iyore me butu kadi obedo tyeno mere me acel.

Ngo amite me yac ibedo atye?

Kadi bed ni yac pe timere kede rwate ibutu ducu, man maro timere ka jami adek magi otimere: 1) tong dako myero bed atye iyii iceke ame cwalo tong dako iyii iwure kan ame otino dongo iye; 2) kwir icoo myero ribere kede tong dako me yubere; 3) tong dako ame oyubere no myero mok iyii iwure.

Nyako cako yac i mwaka adii?

Nyako dong romo yac oko ka en orwate kede icoo iyore me butu iyonge cako tio two kwer amon. Man pe nyuto ni kome kede tam mere tye atera me yac ento man anyut ni kome dong romo yac.

Yac twero gengere ningi?

Ka icoo kede dako tye amito rwate i butu abongo nwongo atin, gin oromo tic kede yore me gengo yac. Tye yore apol calo bala opira, yat me amwonya, yat me pico, yat ame okwoo i bad, nyonyo ame oketo awura, kede kwano nine apapat me yac ikare me twoyo two dwe. Lok kede atic me yot kom pi ngec atut pi yore magi. Ka jo onyomere tye atic kede yore magi medo kede opira aber, man ngutu ni gin nwo romo gengere ikom yac kede twoe akobo iyore me mit.

Bulu romo tic kede yore moro keken me gengo yac?

Bulu ducu kadi kwano onyo pe, romo tic kede yore moro keken me gengo yac. Ento, tweyo onyo ngado iceke pe rwate pi bulu pien yore man mio jo pe dong nywal atwal. Kede, ngeyo nine me yac, calo bala tic kede tigo 'moon beads' kede kwano nine abeco me two dwe pe pore pi bulu ame dong ocako tio two dwe oko. Nyako onyo dako myero bed kede nine me two dwe arorom me wek yore man geng yac.

Nyako twero yac ikare me tio two dwe?

Romo yac, twero timere kadi bed ni pe timere pol kare. Man lubere kede nino me tio two dwe mere, tio two dwe mere tero kare arom kwene, kede awene ame en orwate kede i butu, pien kwir romo rii pi nino apol ikom dano.

Pingo omio mon okene pe twero yac?

Bedo abongo yac romo timere acalo adwogi me tio onyo peki ame tye ikom icoo onyo dako, onyo gin ducu. Dakatal i cawa okene dang pe romo kobo ngo ame gengo yac.

Jo myero ter kare arom kwene ame pwod pe oyac iyonge nywal?

Pi yot kom atoto kede atin, ber pi tero mwaki aryo okene ame pwod pe yac otimere.

Dako pore me yac kede mwaka adii?

Ber pi dako me cako yac ame nwongo otunu mwaka 18. Mon pwod romo nywal kadi gin otunu mwaka 30. Pi man, ber tutwal pi dako me yac ame nwongo tamere kede kome tye atera me gamo yac. Man romo bedo ame nwongo en dong otyeko kwan oko, tye kede ape mere, tye kede lim oromo me gwoko ture, kede ame nwongo gin ducu dong omoko tamgi.

Ngo ame dano myero tim ka orwate i butu abongo gwokere medo kede ka opira oyec, owote ooko onyo odong oko ikom dako?

Buny wot i dakatal onyo i duka me cato yen me nwongo yen me amwonya me gengo yac ame romo timere. Yen man gengo yac iyonge rwate i butu abongo gwokere. Iromo mwonyo yat man pi nine abic iyonge rwate i butu. idakatale okene, atic me yot dang twero mio yat me gengo kobo akudi two jonyo oyot oyot. Ka opira omoko oko ikom dako, dako myero rwak cinge aber ikome me dako ni eka te kwanyo oko onyo ka mano tye atek, myero i buny wot i dakatal me wek okwany oko.

Twoe ame kobo i butu romo kobo dang iyii yoo me doto onyo nango kom me icoo onyo dako?

Twoe okene dang romo kobo i doto kede nango kom me icoo onyo dako.

Dano romo pimere i kwene pi kudi two jonyo kede twoe ame kobo iyore me ribere butu?

Tye kabede apol me pimere. Lok kede atic me yot kom me kin paco, dano ame tye i kilinic acok kedi, dano ame tye i gurup a bulu, onyo awpwy, dano adit ame yin i geno me konyi nwongo ka pimere.

Kudi ame kelo two jonyo kede twoe ame kobo i rwate i butu ocango ning?

Two jonyo pe cang. Ento, tye kede yat me jingo gupu me komi. Dano myero nwong yen acel onyo akato nino ducu. Yat me jingo, ame olwongo ni ARVs, dwoko onyo gengo mede akudi two jonyo i komi kede mio komi bedo atek. Twoe apol ame kobo i butu oromo cango kede yen ame cango gi. Ento, tye twoe okene ame pe kede yat cango. Pire tek tutwal me mwonyo yat ducu ame omii, kadi bed ni anyut me two dong orweny oko.

Moo en obedo ngo?

Moo obedo gin awpwy ame oromo tic kede i kom me dako. Moo man oromo tic kede ikare me rwate i butu me mio icoo kede dako winy aber dang amwonya. Opira pol kare tye kede moo i kome me mio tic kede bedo aber.

Gero me bedo icoo onyo dako ni obedo ngo?

Gero me bedo icoo onyo dako obedo tim arac ame twero kelo awanu i kom dano onyo tam. Man timere pi apokapoka ame twero bedo atye i kin icoo kede dako. Gero twero bedo calo bala tic kede kop aracu, tojjo onyo gweyo, diyo dano me rwate i butu tetek, kede jami apol okene. Ka ce dano tye anwongo tim me gero, cik me Uganda kobo ni yin i romo mio ngec bot abili acok kedi onyo nwongo kony i bot atela me wang tic 'LC'.